

EPA

2004-2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

MAGYAR GRAFIKA

A GRAFIKAI IPARÁGAK ÉS ROKONSZAKMÁK
FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ
HAVI FOLYÓIRAT

70-835

SZERKESZTI ÉS KIADJA
BIRÓ MIKLÓS

VIII. ÉVFOLYAM

1927

BIRÓ MIKLÓS NYOMDAI MŰINTÉZETE, BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25

HOSSZABB ÖNÁLLÓ KÖZLEMÉNYEK

A gyermek és a könyv lelke. r. m.	310	A pozsonyi kiállítás. O. S.	286	Lipcsei nemzetközi könyvművészeti kiállítás.	
A gyermek lelke és a könyv. Faragó László	357	A reklámszodés új hatása (8 mellékleten, 14 szedéspéldával). W.	309	Ranschburg Viktor	258
„A gyermek és a könyv lelke.” Rabinovszky		A régőhajtott szakmafejlesztő egyesület		„Magyar Dobozipar”	278
Máriusz és az Egyetemi Nyomda válasza	407	A szakkulturális együttműködés kérdése	237	Magyar nyomdászati szakirodalom	25
Faragó László cikkére	538	A szép könyv tipográfiájáról (6 ábrával, 8 mellékleten, 14 példával). Wanko Vilmos	122	Margócsa. Rosner Károly	162
„A gyermek és a könyv lelke.” Géczy Kálmán		A szép nyomtatvány népszerűsítése	379	Mélynyomás és a mélynyomógépek. W.	189
A gyorsajtó festékező művének kezelése.		A Szlovénzkóban rendezett kiállításainkról.		Mélynyomó-festék. W.	465
Laupál Antal, Kosice-Kassa	334	Wanko Vilmos	284	Modern mélynyomógép-gyártás. W. (12 ábrával)	457
A kassa! kiállítás. KE.	285	Az ambiciós elsovadás		Mélynyomó-gépről. Löwy László, okl. gépészmérnök (10 ábrával)	453
A kiállítások anyagáról	285	Az egységes nyomdai helyesírás	320	Mi az ára egy órai gépzedésnek? Henning	
A Linotype talpkésének helyes beállítása.	91	Az első komoly lépés	283	And. Krüger, Leipzig	210
Herzog Salamon		Az offsetgépek két főrendszerezéről. Br.		Mozak. Nádai Pál	30
A magas-, sük- és mélynyomású termékek		Szeczepzky, Warszawa	520	Művészi fényképek nemzetközi kiállítása. Ná-	
művészi értéke. Laupál Antal, Kosice-	264	Az Országos Ipari Egyesület tanulmányi ki-		dai Pál	418
Kassa		rándulása a drezdai és lipcsei kiállítások-		Newyorki levél. Dankovics József, Newyork	417
A magyar levélborítékgyártás nagyszertű fej-	426	sokra	266	Newyorki levél a Linotype-sorok betűi között	
lődése (3 illusztrációval). Wanko Vilmos		Az új nyomdászgeneráció nevelésének kér-		mutatkozó hajszálonalokról. Dankovics	
Amerikai nyomdagép-csofák. Faltusz Ede,	371	déssé	65	József, Newyork	88
Newyork		Cellophan	278	Néhány szó a plakáthelyekről. Rosner Ká-	
A mélynyomás fejlődése és technikája dió-	487	Claude Garamont, a XVI. század legkiválóbb		róly	276
héjban (12 illusztrációval). Wanko Vilmos		lább francia betűöntője, a „betűöntők		Nyomdatörténeti kiállítás. Novák László (4	
A modern festőművészet hatása a német		atya” (3 ábrával). Wanko Vilmos	105	illusztrációval)	423
könyvkötés-dekorációra. Pór Nándor, Ber-	29, 267	Csabai Ekes Lajos festett világa. N. P. (Szám-		„Nyomdászati Chémia és Árulime”. Lengyel	
lin		példával)	380	Sándor, Cluj-Kolozsvár	60
Ankét szakmánk legfontosabb kérdéseiről:		Csevegés a csizmákról. Rasofszky Andor	230	Nyomófestékek, azok pótlanyagai és viszonyuk	
Augenfeld M. Miksa	519	Diósgyőr	427	a papírhoz. Karl Fischer, Leipzig	242
Bauer Henrik	481, 486, 498	Dobozgyártás	428	Nyomatató eljárások megválasztása. Karl Fischer,	
Dr. Bródy László	481, 486, 498, 495	Drezdai papírkiallítás. Czako Elemér dr.	337	Leipzig	312
Dr. Csakó Elemér	481, 486, 498, 501	Egyetlen nyomás a Golts Amory-típusú		Nyomatató ereklyék között. Nádai Pál	424
Csuvara Ferenc	481, 495, 499	gépeken (3 ábrával). Laupál Antal, Kosice-Kassa		„Offset” téglaysajtó (1 ábrával)	540
Deutch Dávid	481, 495, 499, 501	Egy kiállítás tanulságai. Laupál Antal, Kosice-Kassa		Omoljanak le a határok! Werner Jenő, Bratislava-Pozsony	
Dukai Károly	501	Egy nagynevű betűöntő halálára. (Arckép-		pel)	235
Elek Pál	502	pel)	485	Ötletes legyen a szedés. Rasofszky Andor 332,	
Fekete Géza	495, 499, 501	Egyszerű és finom szedéstechnika (8 mellék-		leten, 11 szedéspéldával). Wanko Vilmos	
Freund Jenő	481, 495, 499, 502	leten, 11 hirdetések. Lencse Antal,	72	Gondos Ignác, Brooklyn	190
Frdhly Samu	495, 499, 502	Egyszerű és jó hirdetések. Lencse Antal,	240	Szedésfeladat és megoldása (8 mellékleten,	
Geyer Raoul	481, 495, 499, 515	Nitra-Nyitra	118	13 szedéspéldával). Horváth Ferenc	241
Havas Mór	481, 495, 499, 515	Fiora Margit művészete (24 ábrával, 4 mellék-		Szemelvények Reiter László munkáiból, r. m. (5	
Herzog Salamon	481, 495, 499, 515	léklettel). N. P.	1	ábrával)	95
Hubert Adolf	482	Folthatatlan reklámyomtatványok (8 mellék-		Szlovénzkóban rendezendő kiállítások. Wanko	
Illyéssy István	482, 495, 499	leten, 8 szedéspéldával). Wanko Vilmos	208	Vilmos	238
Janovics Ferenc	482, 495, 499, 515	Gumikendő a könyvnyomdai gépeken. Ruzicska		Szlovénzkó könyvnyomdátó iparáról. Fr.	
Juhász Béla	482, 498, 515	Ferenc, Bratislava	468	Blazsko, Bratislava-Pozsony	290
Kner Imre	482, 498, 515	Gyakorlati tanácsok a mélynyomó-forma		Táblázatnyomtatásról. Ruzicska Ferenc, Bratislava-	
Korinek F. József	496, 500, 516	készítéséhez. Tausz Sándor	382	Pozsony	56, 71
Krizsó Kálmán	483, 496, 500, 516	Háromszázötvenéves fennállását ünnepli az		Teledji 1577-ben megalapítja a mai Egyetemi	
Laupál Antal	483, 496, 500, 516	Egyetemi Nyomda	152	nyomdát. Czako Elemér	882
Leungy Sándor	483, 496, 500, 516	Hoblux marató-gép	153	Tipográfus, grafikus és iparművész. Wanko	
Lengyel Vilmos	483, 497, 500	Ilmámé a Linotype-matricák között mutatkozó		Vilmos	161
Markovits Kálmán	483, 497, 500, 516	hajszálonalokról. Dankovics József Newyork		További csevegés a csizmákról. Rasofszky	
Müller Sándor	484, 497, 500, 517	és H. S., Budapest	26	Andor	278
Neufeld Dezső	484, 497, 517	Kajoni János, a csikasmolyó barát-könyv-		Tökéletesítők kéziratosításai készségünkét.	
Novák László	484	nyomdátó (2 ábrával). Krizsó Kálmán	185	Rasofszky Andor	143
Prüner Arnold	484, 497, 500, 518	Kner Albert grafika. Dr. Rabinovszky Má-		Új csuklókészülék	96, 108
Rasofszky Árpád	484, 497, 501, 518	riusz (számos ábrával)	66	Újítások az offsetnyomtatás terén. — g.	81
Dr. Schmidek Oszkár	484, 497, 501, 518	Kner Izidor figuráskönyve. Nádai Pál (2		Paris	47, 101
Schopp János	484, 497, 501, 518	illusztrációval)	116	Vadász Miklós, grafikus és festő. — I — I. (6	
Szabó Róbert	484, 497, 501, 518	Könyvművészet díszek nélkül. Nádai Pál	227	illusztrációval)	326
Szabó T. István	484, 498, 501, 518	Könyvnyomdai betűk üvegéből. Tiesl Sándor	120	Válasz Csipő Paprikánusz levelére. Kner	
Tausz Sándor	484, 498, 501, 518	Könyvszedés szedőszéken. Herzog Salamon	182	Imre	522
Tevan Andor	498, 501, 519	Különböző nyomóhengorborításokról. Kurt			
Ujváry Imre	484, 498, 501, 519	Felsler, Leipzig	356		
Várakozó Gábor	484, 498, 501, 519	Levél a Szerkesztőhöz. Csipő Paprikánusz			
Walter Ernő	484, 498, 501, 519				
id. Wandra Lajos	484, 498, 501, 519				
Werner Jenő	484, 498, 501, 519				
A nyomdák és a rendetlen kéziratok. Herzog S.	356				

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

ÚJ BETŰK ÉS DISZEK

A könyvnyomató új betűi és diszei. Wanko Vilmos (Számos példával)	466
A modern kenyérbetű	360
A modern könyvnyomató betűi és diszei (példákkal)	360
A német betűöntőipar	320
Ingeborg antikva	360
Koch-betűk	361
Új betűk és diszek	320

PÁLYÁZATI HIREK

A bratislavai nyomdászstanonc-szakiskola munkái (Számos példával)	321
A kosicei (kassai) „Typografia” levélfel- és levéboríték-pályázata (8 ábrával) W.	5
A Magyar Grafika pályázata	7
Az Erdélyi és Bánáti nyomdaipari Szövetség pályázata (3 ábrával) W.	56
Bírálati jelentés a Nyomdaipari Sportaljakulatok Szövetsége által levélfel tervezésére kiírt pályázatra beküldött munkákról (3 ábrával) Wanko	55
Erdélyi és szlovenszkói pályázatok	7
Külföldi pályázatok (6 ábrával) W.	56
Magyar pályázatok	7
Pályázati hírek	7
Pályázataink eredménye (10 példával)	323
Szakcikkre és levedőkre kiírt pályázatunk	218

BEKÜLDÖTTÉK

A Budapesti Továbbképző Szaktanfolyamok Értékelése	115
A Nyomda- és Rokonipar Évkönyve. W.	5
A Nyomdász Évkönyv és Útikalauz	4
A nyomdászat története. h.	418
A reklám	551
A Rockstroh-féle Viktória-sajtók negyvenéves jubileuma	418
„A színek világa.” H. S.	92
Beküldött könyvek	326
Beküldötték	321
Bulletin Officiel	109
Compass. W.	5
„Das Kempewerk in Nürnberg.” h.	164
„Der Filmhändler.” h.	110
Der Kartonnagen-Praktiker. W.	541
„Der Stereotypen.” h.	168
Die historische Entwicklung der abendländischen Schriftformen. K.	541
Freund Jenő: Papiroso a grafikában. h.	319
Grafikus Művészeti	163
Gutenberg-Évkönyv	326
Huszonöt év	470
Irodalom	470
Karinthy Frigyes	470
Könyvismertetések	4
Lengyel Sándor: „Nyomdászati Chémia és Ársúme”	107
Magyar Könyvművészet — német szakfolyóiratban	326
Rövid levél a szerkesztőhöz. Benedek Marcell	470
Szakirodalom	109
Szakkönyvekről	541
Színe-java	327
Szlovenszkói kiállításainkkal kapcsolatos nyomtatványok	321
Tisztaság Könyve N. P.	5
Újévi köszöntő-lapokról és naptárakról (8 ábrával) Wanko Vilmos	32

TECHNIKAI JEGYZETEK

A festék kezelése. —g.	49
A gyorsajtó kirakó-pálcái. —g.	50
A mai újságírás. h.	271
A rotációs-festék és a melegség	98
A szedőgépiolom megkeményedése. h.	155
A tömöntődei fém tisztítása. —g.	270
Betűnyomó átvittelezése szedőgépiolommal. —g.	93
Betűdefekt-dobozok kartonbólésél. —g.	49
Celluloid. —g.	93
Évről évre, nap nap után. h.	156
Indiai selyempapir. —g.	156
Jól olvasható levonat. h.	367
Korrektori jegyzetek	48
Matricatisztító gépek. —g.	271
Milyen hőfokot bír el a tömöntő-fém? h.	156
Műnyomópapírosra való autotíplányomás. W.	366
Nedves tömöntés kalanderen. —g.	271
Negatívok megrögzése. —g.	49
Nyomatott felületke ragasztása. W.	365
Papíros eukaliptusz fából. W.	366
Papíromperáló gép. —g.	271
Plakátlinol. W.	418
Reszelészerűen bordázott cicerőürpótlék valóból. W.	366
Salakképződés a szedőgépkatlanban. h.	156
Salakos fém árt a facettákékeknek. —g.	271
Shakespeare neve. —g.	272
Technikai jegyzetek 48, 98, 155, 270, 365, 418	

SOKSZOROSÍTÓ MŰVESZETEK

A bécsi nyomtató-múzeum	56
A díszmű	39
A kömlesztet. N. P.	226
A sokszorosító művészetek köréből	56
Étrendek	58
Fürdőkiállítás és nyomtatóipar. N. P.	58
Grafikai Portrék. N. P.	226
Plakátgyűjtemények. N. P.	58
Régi rézmetszők üzleti kártyái	39
Sokszorosító-művészet	36, 226

MŰVÉSZETI FELJEGYZÉSEK

A szovjet könyvművészei	107
Az izléstelenység korszaka. N. P.	157
Az új élet városa	5
Brissaud	228
Dísznévküli forma. N. P.	228
Előzékpiapírok. N. P.	222
Fűze vagy köteve?	107
Könyvművészet apróságok	107
Mi mindenre jó egy színház?	272
Művészeti feljegyzések	40, 156, 222, 272
Salzburg, a művészváros	272
Urbanisme	40
Utrillo. N. P.	228

KIÁLLÍTÁSOK

A belga kiállítás a Múcsarnokban. r. m.	186
A Mentorban	99
A Nemzeti Szalon	98
Az Ernst Múzeum	98
Basch Árpád és Basch Mihály újabb képei	99
Építészeti kiállítás. r. m.	228
Kiállítások. r. m.	373
Magyar táj- és életképek. r. m.	96
Reklámkiállítás csicsopapírral. Nádai Pál	328
Újabb kiállítások. Dr. Rabinovszky	96
Zichy Emlékkiállítás. r. m.	228

SZAKOKATÁS

A budapesti és debreceni szaktanfolyamokról. Novák László és Katona Gyula, Debrecen	262
A budapesti nyomdászati szakelődások ismertetése	94
A Budapesti Továbbképző Tanfolyamok	225
A festékek gyártásának útja	489
A nyelvújításról. h.	94
A nyomtatóipar és a jelenkori kultúra	94
A magyar stílus. h.	109
A mélynyomatás ismertetése. —g.	95
A szakszemináriumok	6, 95
A szaktanfolyamok	470
A Szlovenszkói és Podkarpatszki Ruszi Grafikai Munkások Egyesülete	225
Egy fejezet a legújabb könyvek életéből. h.	375
Előadás a nyelvhelyességről. h.	468
Előadás a rotációs gépekről. h.	94
Előadás az újságszerkesztésről	469
Nyomatványkiállítás és szakelődás. h.	6
Szakoktatás	6, 375, 468
Szakoktatási hírek	109, 225
Tipográfia és költészet. h.	109
Vidéki szaktanfolyamok	470

A REKLÁMMŰVÉSZET

A bor és az ő propagandája. N. P.	100
A hirdetőszóloptól való félelem. N. P.	273
A német reklámművészet fejlettsége	3
Áruházak és hirdetések	2
Csomagoló-kiállítás	2
Film-plakátok N. P.	222
Francia árjegyzékek. N. P.	222
Kinél fésültesse a hajunkat? N. P.	221
Melyik a helyes?	100
Mit tud Reias Alfréd?	222
Régi pesti cértáblák N. P.	100
Reklámművészet	2, 100
Reklámművészet köréből	221, 273

FELJEGYZÉSEK

A baleset	318
A bubí- és etonfrizura meg az ipar	108
A legjobb előfizető a norvég. H—i.	225
A mostani ózsi bécsi vásáron	363
Anzikekartya újjászülése. N. P.	229
A világ érvényes legrész könyvgyűjtője	364
Az antikva bevezetése Bakuban	362
Az Egyesült-Államok nyomdaiparának forgalma	4
Az Intertype-Corporation áttelepítése Európa	375
Bauer-Praller féle csuklóképző	96, 108
Bohn & Herber, Würzburg	108

Bücsüestélyek	59, 108, 224
Corvin-cedexek itt, ott, amott, mindenütt H—i	165
„Duplex” siknyomó-rotációs gép	363
Edison és a szedőgép	59
Egy elemelés következménye „HT”	61
Egy rendkívül könyvtár. H—i.	230
Első Magyar Betűöntőde r.	59, 361
Ezer angol font értékű Corvin-ködex aján-dékul a Magyar Nemzeti Múzeumnak	321
Fedőlapunk és mellékleteink	2, 104, 111
	165, 230, 376, 419
Feljegyzések	59, 108, 224, 229, 277, 362, 374, 428

Gabrielle d'Annunzio műveinek állami dísz-kiadása	362
Gutenberg-emlékérem	362
Gutenberghaus Gebr. Geel	59
Karl Herrmann	277
Hibaigazítás	60
Hírek és feljegyzések	3
Japán papírgyártása és kereskedelme	362
Gebr. Jännecke & Fr. Schneemann	225, 428
Jubiläumok	277, 374, 428
Keresztessy István meghalt	277
Kertész József könyvnyomdája	4
Kilenc könyv, mint végrendeleti hagyaték H—i	164
Könyvek a könyveken. Haraszi József	213
Könyvvétel büntetésből	364
Lapunk új munkatársai	108
Lenpapírosra nyomott újságok	60
Magyar Grafika	60
Nagyon értékes könyvtár vándorol Ameri-kába. —g.	229
III. Napoleon császár és a — könyv	322
Nemzetközi könyvkiállítás Lipcsében	3
Nyomdászati szakiró szobrot kap	229
Nyomdász-jubiläumok	362
Olcsó tinta?	227
Pár Ciceró egy hamisított munkája miatt. H—i	164
Pusztafi Zsigmond	108
Dr. Radványi László	4
Régi könyvekről	164
Rockefeller falitéképe. N. P.	163
A. G. Ruth vezíri gyártmányok	428
Schlötke Ottó	224
Szakfilmek a drezdai papírkiállításán	365
Szerkesztői üzenetek	166, 377
Tizennyolc évszázad előtti újságok	225
Továbbképző tanfolyamok	224
R. Tóth József	224
Typograph szedőgép	59
Üzleti titok	364

UNGARISCHE GRAPHIK

Das Buchdruckgewerbe und das gegenwärtige Kultur	VIII
Der erste ernste Schritt	XXV
Der modernste Tiefdruckmaschinenbau	XLIII
Die Angelegenheit des Bildungsvereins	XIII
Die Duplex Flachdruck-Rotationsmaschine	XXXVI
Die einfache und feine Satztechnik. Wilhelm Wanko	V
Die gefärbte Welt des Ludwig Caabaj Ékes	XXXVII
Die Graphik Albert Kniers	XV
Die Kaschauer Ausstellung. C. K.	XXVIII
Die moderne Schriften und Ornamente des Buchdruckers	XXXV
Die Preussburger Ausstellung. A. S.	XXIX
Die Typographie des schönen Buches Wilhelm Wanko	IX
Druckfarben, ihre Zusätze und Beziehung zum Papier. Karl Fischer, Leipzig	XXII
Ein neuer Gelenkapparat	VII
Fachunterricht	VIII
Gelegentlich der gegenwärtiger Wiener Herbstmesse	XXXVI
Johann Kajoni, der Csalkosmyéyer Mönch-Buchdrucker	I
Mögen die Grenze stürzen! Eugen Werner, Bratislava-Preussburg	XXI
Notizen	XVI, XXXVI
„Offset” Tiegeldruckpresse	XLIV
Ökonomische Behandlung der Buchdruckfarben	III
David Stempel	XLI
Typograph, Graphiker und Gewerbestünstler	XIII
Umehlag und Bellagen	VIII
Über das Ausstellungsmaterial	XXX
Über unsere Ausstellungen in der Slowakei. Wilhelm Wanko	XXV
Vortrag über die Rotationsmaschinen	VIII
Was kostet mich eine Stunde Maschinen-satz? Henning And. Krüger, Leipzig	XXXIII, XXXIX
Zwecks Popularisierung schöner Drucksorten	XXXVII

1927 JANUÁR HO

II. ÉVFOLYAM * 1. SZÁM

6

1-12.

Magyar Könyvtár
Bévkönyvtár
1927 555 BZ

MAGYAR GRAFIKA

GRAFIKAI IPAROK
FEJLESZTÉSÉRE
SZOLGÁLÓ HAVI
SZAKFOLYÓIRAT
LABOR IMPROBUS
OMNIA VINCIT *

AZ »UNGARISCHE
GRAPHIK« CÍMŰ
MELLÉKLAPPAL *
* SZERKESZTŐ ÉS
KIADÓ BIROMIKLOS
EGYES SZÁM ÁRA
4P. A MUNKÁSOK
RÉSZE 2 PENGŐ
KIADÓ HIVATAL ÉS
SZERKESZTŐSÉG:
BUDAPEST VII. KER.
DÓZSA UTCA 25. SZ.

GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ

MAGYAR GRAFIKA

HAVONKINT MEGJELENŐ GRAFIKAI FOLYÓIRAT

UNGARISCHE GRAPHIK

CÍMŰ NÉMETNYELVŰ MELLÉKLAPPAL

SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

FELELŐS SZERKESZTŐ WANKO VILMOS

FŐMUNKATÁRSÁK KUN MIHÁLY ÉS HERZOG SALAMON

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25

BIRÓ MIKLÓS NYOMDAI MŰINTÉZETE ÉS KIADÓVÁLLALATA

A Magyar Grafika új előfizetési díja Magyarországon: Nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak egész évre 40 pengő, féltre 21 pengő. Egyes számok ára nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak 4 pengő, munkásoknak 2 pengő.

A Magyar Grafika beszerzési ára külföldiek részére:

Romániában a heti fizetéses rendszert az ottani jelenlegi pénzvisszonyokra való tekintetből kénytelenek voltunk beszüntetni. Az alapár romániai olvasóink részére ezentúl 2 pengő (25.000K) és az esetenként felmerülő kettős portóköltség és vámdíj megtérítésének összege. Egy-egy szám ára tehát jelenleg összesen kb. 90 lei.

Jugoszlávia részére lapunk ára portómegtérítéssel együtt 26 dinár. Előfizetőknak 300 dinár egy évre.

Cseh-Szlovák Köztársaság területére portómegtérítéssel 14 csK, előfizetőknak pedig egész évre 160 csK.

Ausztria és Németország részére egy évre 30 GM, egyes szám ára 3 GM.

Egyéb külföld részére egész évre 10 dollár, egyes szám ára 1 dollár.

Folthatásos reklámanyomtatványok

Amióta nálunk is divatba jöttek a villamoskocsiban elhelyezett u. n. villamosreklámok, mindinkább előtérbe nyomult a reklámoknak folthatásra épített megtervezésének kérdése. Aki sokat utazik villamoskocsin, önnönmagán tapasztalhatja, hogy az egy-egy kocsi felsorakoztatott 20–30 reklám közül csak azok vonják magukra figyelmét, amelyeknek tipográfiai vagy grafikai kiképzése a folthatásra van alapítva. Alig méltatjuk figyelemre azokat a »reklámokat«, amelyeknek szürke sorai, vérszegény sortömegci az olcsó reklámanyomtatvány ismérveit viselik magukon.

Ne feledjük el, hogy a villamosreklámnak feltűnőnek, színesnek s ennek megfelelően nem kis mértékben tolakodónak is kell lennie, ha azt akarjuk, hogy az egymás mellé sorakozó sok reklám közül kiváljon és – kiabáljon. Kár a pénzért, kár a fáradságért, amit egy szürke, semmitmondó, a lényegét csak megerőltető szemmunka árán eláruló reklámanyomtatványra pazarolt a megrendelő és a nyomdász. Mosolyogni való reklámokat is látunk a villamoskocsiban: egy-egy nagyobbacska »sláger« alatt szürkén terpeszkedő 20–25 garmond (jó esetben ciceró) sornyi »szép« sorcsoportot, amelynek elolvasása a nyakszírtmerevedés veszélyével fenyegeti a jámbor utast. Nem is szólva arról, hogy a legtöbbje az ilyen olcsó reklámmolvasmánynak közönséges nyomópapírra lévén nyomva, elolvashatósága a szürkés papír és a rendszerint stílszerűen szürke

nyomás következtében igazán a legalacsonyabb fokon mozog. A villamosreklámok nyomdatechnikai kivitele egészen különleges feladatok elé állítja a könyvnyomtatót.

A legkomolyabban és a megrendelővel szembeni kötelességgel kell latolgatni mindazokat a lehetőségeket, amelyeknek eredményeként a villamosreklám céljának meg kell hogy feleljen.

Lássuk már most a villamosreklámnak a természetrajzát is, hogy feladatunkkal teljesen tisztában lehessünk.

A villamosreklám első és legfőbb tulajdonsága az legyen, hogy az utas figyelmét magára hívja és percekre lekösse. Ebből a szempontból a villamosreklám annyiban különbözik az uccai plakátreklámoktól, hogy ez utóbbinak a figyelem felkeltésével egyidejűleg, pillanatok alatt kell közölni mondanivalóit s ezzel feladatát teljes mértékben betöltenie, míg a villamosreklámok a huzamosabb ideig helyben álló vagy ülő egyének figyelmét kell felhívnia, s azt arra serkentenie, hogy a sláger hatása alatt a reklám egyéb közölnivalóit is elolvassa, vagy ábrázolatait tanulmányozgassa. Formais előidézze azt a hatást, amely a villamosreklám külső formabeli alakjának emlékezetünkbe való megrögzítését és szövegének emlékezetünkbe való bevéődését elősegíti.

Ezt a célt a következő eszközökkel érhetjük el leginkább:

A villamosreklám nyomtatásbeli kivitelét folthatásra építsük. A papírfelület, szedéstükör szép arányos síkelosztása, a szöveg legfontosabb részeinek folthatásszerű kiképzése, egy-egy szimbolikus erejű és célzatú dekoráció vagy szignett, monogram alkalmazása mindezeket a fentebb elősorolt célokat igen jól szolgálják. Persze igen fontos a színbeli megoldás is, de ez már a szedéself rendezés helyes megszerkesztésének velejárója.

Lapunk e számának nyolc mellékletén olyan szedéspéldákat közlünk, amelyek villamosreklámok mintáiul igen alkalmasak. A legtöbbje a villamosreklám előírásos nagyságánál kisebb ugyan, de figyelembe kellett vennünk azt a körülményt, hogy az erős színfoltoknak hatása eredeti nagyságban közvetlen közelből nézve túlságosan erősen hatna s ezért kellett kisebb alakban megtervezni e reklámokat, amelyek ilyenformán a kislakú reklámanyomtatványok mintáiul is szolgálhatnak.

Sorravéve a példákat, utalunk a Tanczer Tivadar-féle hangszergyári reklámra, amelynek negatív betűs fősorai fölöttük a két betűszignettel igen pregnánsan hívják fel az olvasó figyelmét, részben az erős fekete folt, részben a szokatlanabb, de villamosreklámnál nagyon jó helyzetű – alulról felfelé olvasandó – fősorok révén. A Domonkos-féle szűkszávu reklámnak a nagy erőssége és »Blickfang«-ja a markáns kéz s különösebb reklámkifejezés módja a fejetetejére állított két sor, amely a reklám kezdőmondatának feleletét adja. Tisztán színes feltelosztása révén bizonyul jó hatásúnak a Dánosy és Fejes-féle reklám, amely egyszerűsége mellett is kiválna a villamosreklámok tömegéből. – Ugyanezt mondhatjuk a »Ha rosszak a szemei« slágerű reklámra is, amelynél azonban a figyelem felkeltését célzó fekete folt egyben szimbolikus jelentőséggel is bír. A Cyklop-garázs reklámja különösen érdekes megoldású. A Cyklop végcímet is megfelelően szimbolizálja, de ábrázolatban, anyagszerű tipográfiai eszközökkel adja vissza az »éjjel-nappal« slágerszavakat is. Slágerszavak? Kérdhetné az olvasó, hogy szedhetni a slágersorokat egy nyomtatványon ilyen kicsiny betűkkel? A feleletet erre a kérdésre maga

a reklám adja meg. Ezek jók és kicsiny-ségük ellenére is elérik azt a hatást, amit tőlük várunk. A nagy »F« betűs Fenyves-féle reklámlap folthatását maga a betű domborítja ki a legpregnansabban, segítik ebben a hivatásában a hozzácsatlakozó élénk színű sorfolt s azt közrefogó fekete kockák. – Kissé nyugtalan hatású a Corvin-áruház reklámja, de ezt inkább a fehér papírnak kell tulajdonítani. Színes papíroson, vagy egy negyedik színben nyomandó tónuson a mostani szerkezetében is érdekes és figyelmet keltő reklámként tekintendő. – Ugyancsak folthatáson alapuló szerkezettel bír lapunk e számának fedőlapja is, amelynek markáns fő-sora és a piros-fekete félkorongjai rendkívüli hatású reklámerővel bírnak.

A reklámanyomatványok, illetve vilamosreklámok színezése – mint fentebb említettem – nagy fontossággal bír. Az egyik színnek pregnansan reklámszínnek kell lennie, legyen az élénk, tüzes, mérgesen tolakodó. A cinóber, viridinzöld, sárga egyaránt a legjobbak, de ezek mellett persze jóhatásúak más tompább, finomabb hatású színek is. A színezés megállapításánál azonban ne feledkezzünk meg arról, hogy egy nyomtatványon csak egyetlen egy ilyen élénk, tolakodó, szembeszökő színt alkalmazunk, kerüljük azt a rossz szokást – amit sajnos gyakran láthatunk alkalmazni –, hogy egy-egy fehér lapra két élénk – (piros-zöld vagy narancs és »tüzes« kék) – színt nyomtatunk. Két élénk szín csak az esetben hat jól, ha negatív betűs a megoldás és a hátér fekete, tehát fekete színű a papírunk.

Ha a fentebb tömören elmondott szempontokra ügyelünk és példáink nyomán dolgozunk, úgy kisebb technikai készüléggel, korlátozottabb termelési lehetőségek mellett is az átlagnál nívósabb reklámanyomatványokat állíthatunk elő.

WANKO VILMOS

Fedőlapunk és mellékleteink

E számunk fedőlapját Kun Mihály tervezte s kiegészítője a »folthatásos reklámanyomatványok« című cikkünkhöz általa tervezett nyolc szedéspéldának. Úgy a fedőlapot, mint a mellékleteket Leib Károly gépmester nyomta. A szedés és az ezzel kapcsolatos tónusmetszetek (túlnyomórészt ólomból megmunkálva) Paxián Péter, Springer Ferenc, Horváth Ferenc munkáját dicsérik.

Igen értékes és pompásan sikerült két mellékletet kaptunk Kner Izidor gyomai könyvnyom-

tatótól. Az egyik a cég ezidei újról készített lapja, melynek művészi kivitele Kozma Lajos grafikus ízlését dicséri. Technikai kivitele a gyomai intézet jó hírnevéhez méltóan kifogástalan, csak úgy, mint a másik mellékleté, mely Knerék egyik legújabb kiadványának: »A török hodzaa tréfái« című műnek négy oldalát mutatja be olvasóinknak. E melléklet kis ízlést nyújt abból a végtelenül kifinomodott könyvművészetből, amelyet a gyomai könyvnyomtatóműhely kultivál s amely az igazi hozzáértők elismerését érdemelte ki úgy hazánkban, mint a távol külföldön egyaránt. E könyv díszítései és fametszetei egyébként Kner Albert művészetének és technikai tudásának ékes bizonyítékai.

E számunk 11. melléklete a J. W. Zanders borgisch-glabach-i papírgyár fedőpapírmin-tája. E gyár e papírmin-tával hívja fel cégünk figyelmét »Krater« »Kreta«, »Sargasso« és »Jan Wellem« nevezetek alatt piacra hozott fedőpapírosaira, amelyek szép és ízléses színezetű felületükkel igen alkalmasak könyvek külső védőlapjainak ékesítésére. A lapunkhoz csatolt mintalap a »Sargasso« sorozatból való, amelynél a színek egybeolvadása annyira finom, hogy az ezekre nyomott fedőlapok igen előkelő hatást gyakorolnak a szemlélőre. A cég képviselője Josef Stiasny, Wien, I. Hergelgasse 19, készséggel küldi meg a papír-fajták mintakollekcióját.

Reklámművészet

CSOMAGOLÓ-KIÁLLÍTÁS. Az Országos Iparegyesület, amely csak nemrég rendezett egy háromhónapos reklámtanfolyamot kereskedők és reklámszakma-

beliek részére, ez év tavaszára kiállítást rendez a mintaszerű csomagolásokból. A kereskedelmi verseny ezen a téren is egyre nagyobb áldozatkészséget követel a cégektől, de viszont a különböző anyagokat (papír, nemezpapír, bádóg, kerámia, üveg stb.) nyomtatással ellátó technikák fejlettsége mindenfelé örvendetes eredményekkel szolgál. Ezzel karöltve jár a csomagolt áru üzleti sikere is. Szinte egész skáláját lehet összeállítani a csomagolásoknak, ama legegyszerűbb háztartási kellékektől kezdve, mint paszták, olajok, konzervdobozok egészen a raffinált művészettel luxuscsomagolásban jelentkező parfümökiig. És itt számbajön mindenütt magának a csomagolásnak a formája, az élénksége, az alapszíne, valamint a nyomtatott címke és a burkolópapír is. Helyesen összeállított gyűjteményanyagból tehát sokat tanulhatnak kereskedőink és nyomtatóink is. Éppen ezért kívánatos, hogy a kiállítás ne csak művészi munkákat, de egyszerű, jó köznapis példákat is mutasson be s rövid útbaigazítást is adjon a látogatóknak a csomagolóanyagok reklámszerű megmunkálásáról.

ÁRUHÁZAK ÉS HIRDETÉSEIK.

A nagyvárosi áruház sokkal erőteljesebb mértékben veszi igénybe a reklám nyomtatott eszközeit, mint a kis- és közep-kereskedelem. Minthogy pedig az áruházak legtöbbje a női divatnak, piperecikkeknek és szépitőszereknek is hatalmas osztályával rendelkezik, már csak ezek érdekében is szüksége van ízlést és finom-

A Linotype a szedőgépek közül a legjobban van elterjedve s tökéletes szerkezeténél fogva mindenfajta szedéshez a legelőnyösebben és leggazdaságosabban használható

A LINOTYPE VEZET

GUTENBERG-HAUS GEEL TESTVÉREK
Budapest II, Hunyadi János-u. 12. Telefon: 34-74. Wien VII, Lerchenfelder-str. 37

ságokat hirdető nyomtatványokra. A külföld nagy áruházai e részben igen nagy áldozatoktól sem riadnak vissza s a legjobb erőket állítják ügyük szolgálatába. Így a párizsi ismert Bon Marché-áruház a mai legjobb francia plakátistát, René Vincent-t kötötte le állandó munkatársául. A müncheni Tietz nagyáruháznak egy fiatal s nagyon tehetséges grafikus, Mittermeier József a művészi reklám irányítója. Ezeknél az áruházaknál azonban nemcsak a szoroson vett plakát-nak, hanem minden hirdető-tevékenységnek s így az újsághirdetések rendezésének és egységes alapon való összefogásának ügye is a művész kezébe van letéve. Ily organizált tevékenységnek s művészi haditervnek nálunk még alig mutatkozik nyoma. A Corvin-áruház egy-egy plakátja, legutóbb pedig a 7 pengőnap alkalmából rendezett kirakatai azonban elárulják, hogy ott a művészi erő is kezd szóhoz jutni. Különösen Pólya Tibor az, akinek friss, naív és sokszor humoros színessége jóleső derűt ad az áruház reklámtvékenységének. A pengőnapok kirakataiban s előbbi kirakatokban is az ő kedves bonhomija vitt művészies hátteret a dolgok megjelentetésébe. Mindenestre sok és hálás szerep vár még áruházaink életében a tervezőkre, akiknek életet, ritmust és eleganciát kell nyújtaniuk az áruház megnyilatkozásai számára.

A NÉMET REKLÁMMŰVÉSZET FEJLETTSÉGE. Akik ismerik azt a pompás teljesítőképességet, melyet a német

plakátművészek és a német nyomtató-műhelyek kifejtének, azok egyáltalában nem csodálkoznak azon, hogy most már a külföld nem éppen jóindulatú kritikusa is kénytelenek a németek elsőségét elismerni. Különösen amióta a német plakátművészetnek két olyan kiváló grafikus, mint: Lucian Bernhard és Hohlein Lajos adott új irányt, azóta vonz erősen a német példa. Az előbbi a berlini, az utóbbi a müncheni kereskedelmi ízlés kiformalásában vett tevékeny részt. Mind a ketten az úgynevezett tárgyilagos plakátiránynak hódolnak. Ennek az a lényege, hogy a kép, amely a plakátot díszíti, lehetőleg magát az árut mutassa be. Mihelyt ugyanis művész nyúl hozzá, a legjelenteklenebb áru is megfinomodik és a pusztá beállítás már felkeltheti a nézőben azt a vágyat, hogy az árut megszerezze. Mind a két művész igazi mestere formának, színnek, betűvetésnek egyaránt és így nem csoda, hogy az újabb német művésznemzedék pontosan az ő nyomdokaikon halad. Már most az az érdekes, hogy a tárgyilagos plakát igazi termőföldje Amerika és mégis a németek szolgáltattak példát arra, hogy milyen legyen az ilyen plakát, ha jó akar lenni. Mert Amerika nem annyira a rajzzal, mint inkább a szöveg fogalmazásával s tipográfiai elosztásával ad jó példákat. Úgy látszik, hogy ezt ma már az angolok is elismerik, akik pedig nem vádolhatók megtúlságos németszimpátiával. Előbb egy londoni hirdetői szakértő, Mr. Cramford

jelentette ki, hogy ő előbb az amerikai reklámművészetnek hódolt, de most látja, hogy a németek járnak elől az egész világon. Ugyanezt a véleményét fejezte ki nemrég a wembleyi világkiállítás igazgatója, Sir Weaver is. A legnagyobb hirdetőiroda tulajdonosa azonban mind a kettőn túltett. Mr. Hobson egyszerűen elküldte képviselőjét a német nagyvárosokba, hogy egy sereg rajzolóművész szerződésileg biztosítson a maga vállalatai számára.

Hírek és feljegyzések

NEMZETKÖZI KÖNYVKIÁLLÍTÁS LIP-CSEBEN. Ez év nyarán magyaránú könyvkiállításra készül a lipcei könyvkereskedem. A felejtethetlen Bugra-kiállítás után egy új, változatos és sok nemzet könyvtermését felölelő bemutatót rendez az ottani szépművészeti múzeumban. A kiállítást ezúttal a német könyvművészek szövetsége rendezi. Már méreteiben is hatalmas demonstráció lesz ez a város hagyományos könyvipara érdekében. Nem szabad ugyanis elfelejteni, hogy a háború befejezését követő időben az eddig egyeduralgoló Lipcsének könyvészeti téren nagy versenytársai akadtak Berlinben és Münchenben. Ez a két város ugyanis a lipcei könyvkiadók, művészek és intézmények egyrészt magához vonzotta s bizony-bizony Berlin lett az újságok, nyomdák, folyóiratok és könyvkiadók székvárosa a régi Lipcse helyett. Ily körülmények

C. RÜGER LEIPZIG

ALAPÍTVÁ AZ 1879. ÉVBEN
SZÁMOS ELSŐRENDŰ KITŰNTETÉS

Gyárt: síma és mintázott
RÉZLÉNIÁT
rész-díszítménysorozatokat és
rézkörzeteket. A legexaktabb
kidolgozás! A legjobb anyag.
Gyors szállítás!

Viszonteladók részére a legkedvezőbb beszerzési feltételek!

BETŰFÉMET • ÉS SZEDŐGÉPŐLMOT

szállítunk. Veszünk betűfémhulladékot napi áron
MAGYAR ÓLÓMÁRUGYÁR ÉS FÉMKERESK. RT
Központi iroda: V. Korall ucca 5. Telefon L. 913-35

GRAFIKAI MŰVÉSZETEK KÖNYVTÁRA

Megjelent

DUKAI KÁROLY ÉS NOVÁK LÁSZLÓ

GRAFIKAI RAJZ ÉS METSZÉS

Sok melléklettel és illusztrációval

Megjelent a könyvtár ötödik kötete:

WALTER ERNŐ ÉS NOVÁK LÁSZLÓ:

A SZÍNEK VILÁGA

Nagyon sok értékes melléklettel és igen sok színes ábrával

Egy-egy kötet ára a tizennyolc kötetre tervezett sorozat előfizetése esetén
3.20 pengő, egyenkint 4.- pengő. Bolti ára 5.- pengő.

Megrendelések Novák László szerkesztőhöz intézendők, Budapest VIII.,
Conti ucca 4. (Világosság-nyomda.)

A könyvtár eddig megjelent négy kötetéből vannak még példányok. Bolti ára e
köteteknek 5.- pengő.

közt fokozottan becsület kérdése a tervezett kiállítás sikere. A legnagyobb német könyvművészek, illusztrálók, grafikusok, köztük Walter Tiemann, Hugo Steiner, Prag, E. R. Weiss külön teljes gyűjteményükkel vonulnak fel a kiállításra. A híres offenbachi Klingspor-műhely egész könyvkötészeti anyagát bemutatják. Külön osztályok lesznek ilyen címeiken: »A világ legszebb gyermekkönyvei«, »a szép és olcsó képeskönyv« stb. Hauptmann Gerhart, aki a kiállítás fővédnöke (Liebermannal és Harnack-kal egyetemben), valamennyi nyomtatásban megjelent munkájával képviselve lesz. Természetesen a környező nagy kiállítási parkot is bevonják a látnivalók sorába s ebbe sokféle könyv- és folyóiratpavilont és szórakozóhelyet terveznek a rendezők. Érdeklődéssel várjuk, hogy Magyarország mily mértékben vesz részt e nagyarányú kiállításon.

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK NYOMDAIPARÁNAK FORGALMÁT a »Bureau of Census« a következő érdekes adatokban ösmerteti: A nyomdaipar termékeinek értéke 1914-ben 810,508.075 dollár volt. Ennek ellenében 1923-ban 2.021,355.739 dollár, vagyis csaknem 150 százalékkal volt több értéke a termelt nyomtatványoknak. A felhasznált anyagok költsége 1914-ben 226,582.080 dollár volt, míg 1923-ban 585,935.675 dollárt tett ki, azaz 160 százalékkal többet, mint 1914-ben. A fizetések és munkabérek összege 1914-ben 294,904.070 dollárra, 1923-ban azonban már 704,278.511 dollárra rúgott, amely 138 százalékkal emelkedést jelent 1914-gyel szemben. Ebből az következik, hogy a nyomtatvány értéke a termelési költségekkel lépést tartott, noha az anyagárak nagyobb emelkedést mutatnak. Az Egyesült Államokban 1914-ben 31,612 nyomda és kiadóvállalat volt. Ez a szám 1923-ban 20.452-re esett, ami körülbelül 35 százalék csökkenést jelent. Annál különösebb, hogy míg 1914-ben a hivatalnokok és alkalmazottak száma 109.298 volt, addig 1923-ban ez a szám 154.717-re emelkedett. Ezek a számadatok azt is bizonyítják, hogy a nyomdaipar fejlődésének iránya a kevesebb, de nagyobb vállalatok alapítása felé tájékozódik az Egyesült Államokban.

EGYSÉGES FORMÁK. A német gazdasági és ipari élet újabban az egységes formák és típusok felé haladás komoly törekvéseit mutatja. Csaknem naponta lehet oly előadásokról és megbeszélésekről olvasni, melyek az egyes árukezelési módokban ily normák felállítását sürgetik. Az egész élet olcsóbodását s nagy időmegtakarítást várnak ettől. Gondoljunk csak el: mi volna ma Amerika, ha ott rég utat nem talált volna az az elv, hogy a bútor, a ruha, a kalap, a cipő, az edény, sőt még az autó is bizonyos tömeges egyformasággal készüljön. A konzervatív Európában ennek még sok az ellensége, részint a kereskedők érthető haszonféltelme miatt,

KÖNIG ÉS BAYER

FOTOKÉMIGRAFIAI
MŰINTÉZET
KLISÉ-
GYÁRA

WESSELÉNYI
UCCA 54. TELEFÓN: J. 59-91

BERGER ÉS WIRTH

Az első magyarkő- és könyvnyomdai festékgár készítette kő- és könyvnyomdai, offset- könyvkötészeti stb.

FESTÉK

elismerten a legjobb gyártmány a maga nemében. Ezen cég hengeranyaggyára elsősorú hengeranyagokat azonnal szállít. Hengeröntést elvállal gyorsan, pontosan, jutányosan. Olcsóbb, jobb és tartósabb mint a házi öntés! Telefonszám:

JÓZSEF 6-35

BUDAPEST
IX·MÁRTON·UCCA·19

de főleg azon aggodalmak miatt, hogy így az élet külsőségei egyhangúbbak és sívárabbak lesznek. (Az, amit »falanszter-szellemnek« neveznek, szorososan rokon az ideológiával). Ámde ha ily gátlások tényleg fenforognak is, a másik oldalon az élet egyszerűbbé s olcsóbbá válása sok kultúrnyereséget és örömet is ígér. Elég itt a Ford-autók óriási elterjedése és a nyomukban járó szociális áldásra utalni, hogy a gazdasági probléma egész hordereje világos legyen. A német könyvnyomtatásban is észrevehető ily törekvések. Ezek kiindulópontja: a papírfarmák normalása. Ezzel karöltve fog járnai az üzleti grafika leggyakoribb fajtáinak (plakát, körlevél, prospectus, naptár) egységes normáltípusa, ami természetszerűleg olcsóbodást és ezzel karöltve a belső érték s a művészi előállítás színvonalemelkedését fogja eredményezni.

KERTÉSZ JÓZSEF KÖNYVNYOMDÁJA ízletes körlevélben adja közre, hogy a cégtulajdonos Kertész Árpád fia, ifj. Kertész Árpád cégtársként fog ezentúl működni. Az új cégtulajdonosnak őszintén kívánjuk e helyütt is, hogy a Kertész tipográfus-család szép múltjához méltó és szakmaszeretettől vezérelt munkálkodása eredményes és hasznos legyen.

DR. RADVÁNYI LÁSZLÓNAK, a Magyar Szaklapok Országos Egyesülete elnökének 30 éves szakírói és 20 éves szaklapszerkesztői és kiadói jubileumát ünnepelték meg e hó 8-án. Ez alkalomból említett egyesület ünnept ülést s utána ünnepi vacsorát rendezett a jubiláns tiszteletére. Dr. Radványi László szakírói és szerkesztői munkálkodása mindnyájunk előtt ismeretes még abból az időből is, amikor lapja »Az Újlet« a gyakorlatiasan oktató, a reklámművészetet hathatósan előmozdító szaklap volt, amelyből békebeli szaklapjaink sokszor közöltek okos gondolatokat, amiket reklámművészeink, hirdetésszerzőink örömmel és haszonnal váltottak valóra. Lapunk tere és iránya sokkal szűkebb, mintsem hosszasabban foglalkozhatnánk Radványi dr. 30 éves munkálkodásával és ennek folyamán elért ritka szép eredményeivel. Meg kell elégednünk azzal, hogy a jubiláns e helyütt is a legszívélyesebben üdvözljük s őszintén kívánjuk, vajha nemes és közérdekű céljait a legteljesebb mértékben elérhetné. Meggyőződésünk, hogy e kívánságunk teljesedésében látná ő is legszebb jutalmát fáradhatatlan munkálkodásának.

Könyvek ismertetése

A NYOMDÁSZ-ÉVKÖNYV ÉS UTIKALAUZ a megszokott kiállításban és szerkesztésben jelent meg ezidei évfolyamában is. Wanko Vilmos a mesterszedés fejlődését tárgyaló cikkében egész sereg stílusirány repre-

zentánsait mutatja be kisebbitett külföldi, szomszédos állambeli szedéspéldákkal megvilágítva. Cikkének tanulságait levonva, a magyar ízlésnek megfelelő szedésirány mellett foglal állást. — A magyar helyesírás címen Herzog Salamon ismerteti a ma használatos helyesírási módokat. — Fehér Béla (Berlin) egy nyomtatástechnikai cikkben mondja el figyelemreméltó tapasztalatait. — Schwartz Ármán nyomdász-észtétikai és korrektorteknikai tanulmányt írt, míg Augenföld M. Miksa a papírfeldolgozóiparral kapcsolatos nyomdai munkakörrel ismerteti meg az olvasót. — Az offsetnyomatást Csuvára Ferenc ismerteti és ezzel kapcsolatban ábrában mutatja be a Typar írószedőgépet, a Hunter fotomechanikai szedőgépet és a Wendum kontribozó-készüléket. — Keresztelési meghívókról Weintraub Jenő írt, néhány egyszerű szedéspéldával illusztrálva mondanivalóit. — A nyomdák egészségügyi viszonyait Neumann József világítja meg tárgyilagos cikkében. A továbbiakban a nyomdák címjegyzéke, az obligát táblázatok, kilövési minták, egyesületi tájékoztató töltik ki az Évkönyv tizen-négynyvi terét. Az Évkönyv tanulságos szakcikkgyűjteményen kívül mint zsebnaptár is hasznos könyv.

A NYOMDA- ÉS ROKONIPAR ÉV-KÖNYVE. A Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete hivatalos lapjának, a *Nyomda- és Rokoniparnak* kiadásában most jelent meg a fenti című kis kézikönyv, amelyet főként a nyomdatulajdonosok és a nyomdavezetés körül foglalkozkodó kartársak forgathatnak haszonnal. E kis könyv, mely jó technikai kivitelben került ki az Uránia nyomdából, heti beosztású piros-fekete nyomású jegyzetnaplót tartalmaz és ezenkívül közli a magyarországi könyvnyomdák, litográfiai, könyvkötészetek, dobozgyárak, kemigráfiai, betű- és tömöntödék teljes névsorát, a Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete vezetőségének, valamint összes bizottságainak tagnévsorát. E félhivatalos közleményeken kívül igen értékes dolgozatot olvashatunk *Markovits Kálmán*-nak, a főnökegyesületi iroda igazgatójának tollából az *Uzemadminisztrációról*, *Tausz Sándortól* a *klisékről*. Az Évkönyv ezenkívül részletes tájékoztatót közöl a nyomdatulajdonosokat különösebben érdeklő árszabályzattal és munkaárszabással kapcsolatos kérdésekről. Fenti könyvecske szedéstechnikai kivitele — mint említettük — jó és a nyomása is kifogástalan, annál inkább lehet kifogásolni a papírost, amely túlságosan vékony és ez okból a nyomás átüt, ami a szöveg olvashatóságát károsan befolyásolja. Az Évkönyv ára 4 pengő és megrendelhető a Főnökegyesületben, vagy a Nyomda- és Rokonipar kiadóhivatalában.

COMPASS. Ezt a címet viseli a romániai könyv- és papírkereskedelem, a grafikai és

SZABAD ÚTJÁT
MUTATJA A REKLÁM
LEHETŐSÉGEKNEK ÉS AZ
OKSZERŰ ÉS MŰVÉSZI
REKLÁMOZÁSNAK GYAKORLATI
MÓDSZEREIT ISMERTETI AZ

**OFFSET-
BUCH- &
WERBE-
KUNST •**

CÍMŰ DÚSAN ILLUSZTRÁLT MŰVÉSZETI HAVI FOLYÓIRAT, AMIT EGY NYOMDÁSZ, KIADÓ, KERESKEDŐ, I PARMŰVÉSZ SEM NÉLKÜLÖZHET. KIADÓ

**OFFSET-
VERLAG
G.M.B.H
LEIPZIG**

KIÁLLÍTÁSA A NÉMET NYOMTATÓ IPAR LEGTÖKÉLETESEBB TELJESÍTMÉNYE: EGYES SZÁM — 75 DOLLÁR, FÉLÉVES ELŐFIZETÉS 4.50 DOLLÁR

KOH-I-NOOR
FÉMKERETES
RASZTEREK

AUTOTÍPIÁK,
SZÍNES NYOMATOK,
OFFSET- ÉS MÉLYNYOMTATÁS
CÉLJÁRA 25 ÉV ÓTA
ÁLLANDÓAN

A LEGJOBBAK!

KIVÁNSÁGRA
NAGY ILLUSZTRÁLT
KATALÓGUST DÍJTALANUL ÉS
PORTÓMENTESEN
KÜLDÜNK

HERBST & JLLIG
FRANKFURT AM MAIN

könyvkötőipar *Veress Miklós* által szerkesztett és kiadott címjegyzéke, amely az elmúlt napokban jelent meg Cluj-Kolozsvárott. Ez a címjegyzék az első olyan komoly munka, amely részletesebben és minden szempont figyelembe vételével adja a romániai sokszorosítóipar üzemeinek jegyzékét. A 200 oldalas zsebkönyv ezenkívül a papírnagyosságokat, tipométriát, példányszámkiszámítást és ehhez hasonló hasznos tudnivalókat is ismerteti igen részletesen. Technikai kiállítására egyszerű, a bizonyos rövidítéseket jelképező négyesűz, álló és fekvő kerestek stb. ellen azonban vannak kifogásaink. Ezek helyébe e célra alkalmasabb jelzéseket kellene beszerezni, mert ezeknek egymáshoz való hasonlatossága igen zavarólag hat, annál inkább, mert a háromnyelvű szerkesztés már amúgy is megnehezíti a könnyű tájékozódást. Ezek a hibák azonban olyanok, amelyek nem csökkentik a műértékét, amelynek méltatására különben még visszatérünk.

TISZTASÁG KÖNYVE. *Kassák Lajos*, ennek a könyvnek írója, formába öntője, prózája, versei, képei alkotója, egysíkú gondolatvilágban él, bármely kifejezőeszközhöz nyúl is. *Amit mond és ahogyan közli, az mind robbanó erő, hatalmas energiák nekifeszülése segítők minyárt hozzá: szuggesztív akarat is. Alig van az Ady utáni költészetnek, a Móricz utáni naturalizmusnak nálánál energikusabb megszólaltatója. Nem hiába jött a csattogó poróly, a kormos kíméletlenség műhelyvilágából: minden érzésszállával a kikovácsolt igazságok glóbuszához tapad. Kassákkal tehát, aki époly eredeti mondanivalóiban, érzelmi affektáció nélkül való látomásaiban, mint amily új és érdekes a legvégsőkig levont formakifejezésben s könyve szedésformájában, — nem lehet csak úgy pár szóval végezni. A Tisztaság Könyve nem pusztán élmény-sorozat, lírai hangulat, kicizellált műformák játéka. »Nyughatatlan feltalálók, — vassal, cementtel és üveggel dolgozó építőmesterek vagyunk» — írja könyve homlokán. A skatulyázásra hajlamos esztétika bizonyára a »konstruktivisták« táborába fogja őt sorozni, pedig Kassák, ha külsőségekben sokszor emlékeztet is egyrészt *Guillaume Apollinaire*, másrészt a weimari s dessauai képző- és alkotóművészek körére, mégis egészen szokatlan eredetiségű művész. Izgalmas megtestesítője a mai művészetnek, mely szintetikus egységben akarja a világról való tudatát s egész világrészét összefogni. Imponálóan nagy intelligencia van e hajdani munkás agyában s döbbenően erős hit. E könyv tartalma se sóhajokból, jajokból, fenyegetésekből és panaszokból tevődik össze. A lélek belső valóságainak leplezetlen feltárása, éber reflektálódása mellett hatalmas manifesztumok művészetéről, színházról, könyvekről, a reklám lényegéről és néhány fotográfia arról a képarchitektúráról, mely tisztán geometriai konstrukciók egymásmellettiségében*

egy világkép nyugalmi helyzetét élvezi. Ugyan-
az az elbeszélő és lírikus, aki átélései közlé-
sében még egyáltalában nem mentes bizonyos
cicomáktól, burzsoá-fricskázásra szánt »meg-
lepetések«-tól, mikor a manifesztációkat írja
a korszerű művészetről, olyan bölcs, mérték-
tartó és egészséges, akár egy Atlasz-szobor.
Kassák nem »ráhibázó«, »szótönösen újat-
megérző« művész, hanem tudatos önfejlé-
mezésre nevelkedett gyermeke a háború s for-
radalmak világának. Világotjáró szenvedélye,
hétmérföldes álmai, rotorhajóval közlekedő
vágynai egy konstruktív akarásban csendülnek
ki s művészitileg az a legnagyobb dicsé-
rete, amit legtöbbször fognak nyárspolgár-ésszel
megtagadni tőle, hogy olyan erős, mint egy
egészséges bika. (N. P.)

Szakoktatás

A SZAKSZEMINÁRIUM egyik része, a
papírimeret és a kalkuláció, amelyet Freund
Jenő igazgató adott elő, befejeződött. A
hallgatók nagyrésze mindvégig szorgalma-
san járt el a hetenkint péntek este megtar-
tott szemináriumra és aki figyelmesen hall-
gatta az előadott tárgyakat, nagyon sok
hasznos és a gyakorlati életben szükséges
tanulást meríthetett az előadottakból. —
A magyar helyesírásról szóló előadásokat
tovább is Schwartz Ármán tartja, aki a nyelv-
tani részről már áttért a helyesírás gyakorlati
oktatására. Diktál, hallgatói írnak és kija-
vítja az esetleges hibákat. Az oktatásnak ez
a módja csak eredményes lehet.

NYOMTATVÁNYKIÁLLÍTÁS ÉS SZAK-
ELŐADÁS volt január 16-án, vasárnap a
Könyvnyomdászok Egyesületének helyiségei-
ben. A kiállítást a Magyarországi Gépmes-
terek Köre rendezte és abban különbözött az
eddigyi nyomtatványkiállításoktól, hogy kizá-
róan a nyomtatástechnikát, különösen az újabb
grafikai ágazatok produktumait domborította
ki ez a kiállítás. A kör vezetőségének sikerült
megszereznie az egyes nyomógép- és festék-
gyárak propaganda-célokra készített egy- és
többszínű remek nyomtatványait, amelyek
egyedtől egyig csak gyönyörködtették a szem-
lélőt. Emellett nem tévesztették el oktató,
eszmependítő hatásukat sem. A könyvnyom-
dai színes nyomtatványoktól kezdve a lito-
gráfiaikon, mélynyomatásos egy- és többszínű
nyomtatványokon keresztül az offsetnyom-
tatványokig csak jót és szépet állítottak ki a
rendező. Legtovább egy vászonra nyomtatott
sokszínű, gyönyörű offsetképet nézettek a
látogatók. Ez a kép tompa színei és előállítás
módja miatt olyan megtévesztően hasonlított
a legművészebb gobelinre, hogy sokan el sem
akarták hinni, hogy nem az. A kiállítást
reggeltől a késő ebédutáni órákig nagyon

**VASADI-
ÉS VÉRTESI
LEVÉLBORÍTÉK-
ÉSPAPÍRNEMU-
GYÁR RT.**

KÉSZÍT LEVÉL-
BORÍTÉKOKAT,
MAPPÁKAT ÉS
MINDENFAJTA
DÍSZLEVÉLPA-
PÍROKAT STB.

BUDAPEST
VI. VÖRÖSMARTY UCCA 50

DORNEMANN & CO
Könyvkötő- és ferrotipográfia, védelmezés
MAGDEBURG

Évek óta különleges és többzár-
dóan kitértetett gyártmányaink
a közeli aranyozáshoz, valamint az
aranyozópárekhez használatos
**KÖNYVKÖTŐ
RÉZBETŰK**

továbbá még új ág-, fa'ragasz- és
zacskógyárak részére való

FERROTIPEK

lénialk, keretek üreges löztszel.
Kivitel a világ minden kultúr-
államába. — Állandó kiállítás
a lipsei Buchgewerbehauában.
A Bugrán nagydíjjal kitértetve

Képviselet: **PHISZTAFI ZSIGMOND**
Budapest, V. kerület, Tátra ucca 6. sz. Telefon:
Teréz 81-48 és Cluj—Kolozsvár, Str. Filipescu 10

Flötzer & Co.

ELSŐ LIPCSEI CINK-, SÁRGA- ÉS VÖRÖSRÉZ-EDZŐ
LEMEZGYÁR

LEIPZIG, SZÁLLÍT ELSŐRANGÚ MINŐSÉGŰ

**CINK- • SÁRGA-
ÉS • VÖRÖSRÉZ-
EDZŐ-LEMEZT •
BRONZ • ÉS • RÉZ
GRAVÜR
LEMEZEKET**

A LEGOLCSÓBB NAPI ÁRON ÉS
A LEGRÖVIDEBB IDŐN BELÜL

ALAPÍTVÁ
1884. ÉVBEN

Rendeléseknél szíveskedjék a »Magyar Grafika«-ra hivatkozni.

A legjobb nyomdafestéket szállítja
a világhírnek örvendő

**KAST ÉS
EHINGER**

G. m. b. H. nyomdafestékgyáraknak
Wien, Stuttgart, New York, Prága,
magyarországi képviselete:

KÖNIG JÁNOS OKL. MÉRNÖK
BUDAPEST, IV. FERENCIEK TERE 4. SZ.
TELEFÓN: JÓZSEF 155-58. SZÁM

Állandó nagy raktárt tart elsőrendű
fekete, valamint színes festékekből.
Különleges kitértetett festékek három-,
négy szín- és offsetnyomáshoz

sokan nézték végig. A kiállítással kapcsolatosan Bauer Imre főgépmester az offsetnyomtatásról tartott tanulságos fölolvasást. Bauer Imre tudvalevően Csuvára Ferenc gépmesterrel együtt Prágában volt az offseteljárás elsajátítása céljából fönnállott iskolában, végigjárták az offset-tanfolyamot, ami bő anyagot szolgáltatott az előadáshoz is. A mindvégig érdekes előadást a nagyszámú hallgatóság figyelemmel hallgatta végig. h.

Pályázati hírek

A MAGYAR GRAFIKA PÁLYÁZATÁÉ, melyet szakcikk írására, valamint levélfej tervezésére kiírtunk, meddőnek kellett nyilvánítanunk, miután a kítűzött időpontig mindössze két szakcikk és három szedés pályamunka küldemény küldetett be. A pályázatot tehát újból kiírjuk és az újabb beküldési határidőt május hó 31-ig meghosszabbítjuk abban a reményben, hogy ez újabb időpontig megfelelő számú pályamunkát fogunk kapni, hogy a pályázatot annak rendje és módja szerint eldönthessük.

ERDÉLYI ÉS SZLOVENSZKÓI PÁLYÁZATOK. Az Erdélyi és Bánáti Nyomdaipari Szövetség levélfejpályázatot hirdetett a szövetség levélfejének megtervezésére és nyomására. Ugyancsak levélfej szedésére és nyomására írt ki pályázatot a szlovenszói Kosicei (Kassa) Typografia Szakkör, amely igen szép eredménnyel zárult. Ezeknek a pályázatoknak részletesebb ismertetésére legközelebbi számunkban kerül a sor, amikor is a pályamunkák javát reprodukcióban fogjuk közzélni.

MAGYAR PÁLYÁZATOK. A Gépmesterek és Nyomók Köre — amint azt lapunk múlt havi számában említettük — pályázatot írt ki tagsági jegyének szedésére és nyomására. E pályázat január hó 31-én járt le és eredményéről legközelebbi számunkban fogunk megemlékezni. A Nyomdai Sportalakulatok Szövetsége ugyancsak pályázatot hirdet a szövetség levélfejének szedésére, illetve tervezésére. A levélfej szövege: »Nyomdai Sportalakulatok Szövetsége, Budapest, VIII, Bérkocsis ucca 1 (Gutenberg-palota), félemelet«. Pályázni lehet két-, esetleg háromszínű kész szedésmunkával, vagy teljesen kidolgozott (megszedhető) vázlattal. Megkívántatik alkalmas — mind a nyomdászatot, mind pedig a sportot jelképező — embléma is, amely esetleg gomblyukban viselhető jelvényül is felhasználható. Az első díj 300.000, a második 200.000, a harmadik díj 100.000 korona. A jelzés levéllel ellátott pályázatok 1927. évi február hó 15-ig Novák László szaktárshoz (Világosság nyomda) küldendők.

Nem
építés alatt
hanem üzemben van

ma már a világ legelső mélynyomó intézeteiben és nagyszerűen működik

173

FRANKENTHALI

ívekre és hengerpapírra nyomtató

MÉLYNYOMÓ KÖRFORGÓGÉP

Ezen nyomdák csaknem mindegyikében 2-4 gép,
de egyesekben 5-7 ilyen gép is üzemben van.

Mi nemcsak szállítjuk ezen gépeket, hanem a legmesszebb-
menően támogatjuk a vevőt szakszerű tanácsokkal a
mélynyomó-osztály helyes berendezésénél. — Az álta-
lunk szállítandó mélynyomtató körforgó-gépekhez

díjtalanul képezzük ki a szükséges személyzetet

a fényképezésben, maratásban és a nyomás-
ban, saját kísérleti és tanintézetünkben.

Gépeink üzemben megtekinthetők úgy
gyárunkban, mint a Berlin S. W. 68,

Lindenstrasse 27. — Wien VI. Chwalla

Gasse 2 sz. alatti kiállítási helyisé-

geinkben. Mélynyomásra vo-

natkozó különleges prospek-

tusokkal készséggel szol-

gálunk az érdeklődő

szakembereknek

SCHNELLPRESSENFABRIK

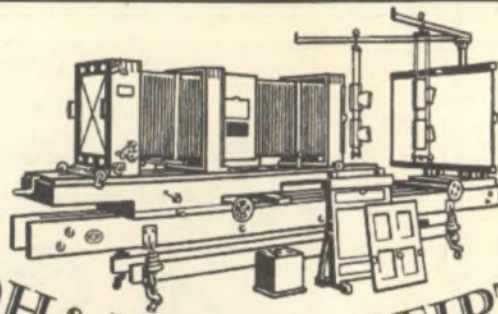
FRANKENTHAL

ALBERT & CIE A. G., FRANKENTHAL * VEZÉRKÉPVISELET

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDERT

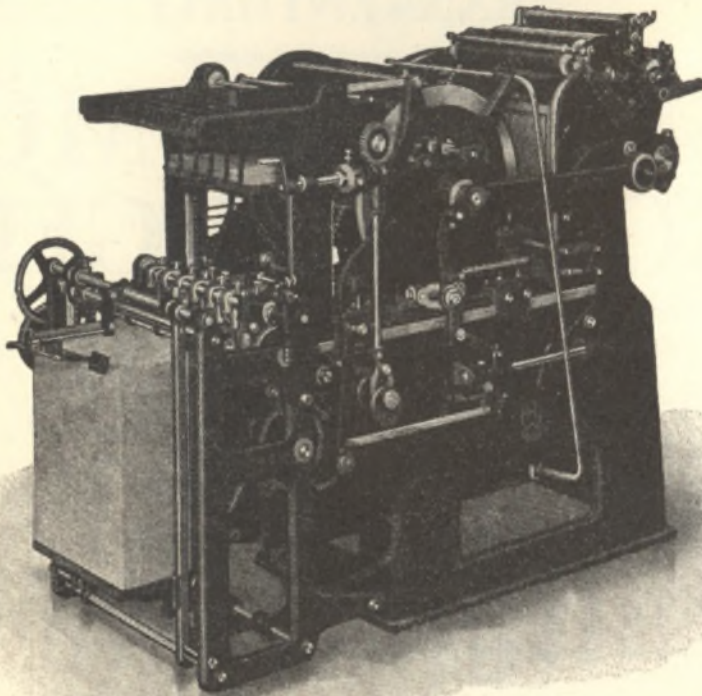
BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32. SZÁM. TELEFÓN: 23-70

Fényképzési reprodukáló-készülékek, objektívek, lencsék, ércfordítótükrök, eredeti véset-raszterek, színes szűrővegek

„Lux” briliánsfény főlvételi és másoló ívlámpák, valamint a klisémegmunkáláshoz szükséges összes gépek és eszközök.

HOH & HAHNE · LEIPZIG
PRÁCIZIÓS KIVITEL · FÉNYKÉPÉSZETI REPRODUKÁLÓ-KÉSZÜLÉKEK GYÁRA · GYORS SZÁLLÍTÁS

KOBOLD AUTOMATA TÉGELYES- SAJTÓ

Önműködő be- és kirakással. Parallel nyomás, pontos sor-egyen. A nyomás és festékezés egyidejűleg is elállítható. Kezelése könnyű, kevés egyengetés, mérsékelt erőszükséglet, nagy nyomáserősség. Üzembiztonság

3000
nyomás óránként
kettős menetnél
5000

ROCKSTROH-WERKE AG. HEIDENAU

KÉPVISELI: TANZER MIKSA BUDAPEST VII, AKÁCFA UCCA 5. TELEFÓN: J. 106-31

★ SZAKMABELI ISMÉRETEIT, FIZESSEN ELŐ A „DEUTSCHER DRUCKER” C. LEGTARTALMASABB NÉMET SZAKLAPRA ★

WOLLEN SIE SICH UNTERRICHTEN

über alles, was in der ganzen Welt und namentlich in Deutschland auf allen Gebieten der graphischen Berufe und Techniken geleistet und geboten wird,

WOLLEN SIE WISSEN, was an neuen Maschinen und Hilfsmitteln auf den Markt kommt, was an neuen Verfahren und Methoden von Spezialisten erdosen und ausgearbeitet wurde,

WÜNSCHEN SIE ANREGUNG und Belehrung, suchen Sie künstlerische Vorlagen für geschmackvolle Ausstattung von Familien-, Vereins-, Geschäfts- und Werbedrucksachen,

DANN ABONNIEREN SIE

die weltbekannte, im 33. Jahrgang erscheinende illustrierte graphische Monatschrift

DEUTSCHER DRUCKER

(DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER) BERLIN SW 61. HAGELBERGERSTR. 49

Probenummer kostenlos. Jahresbezugspreis RM 24, für Ungarn, Rumänien, Tschechoslowakei, Jugoslawien, übriges Ausland RM 30. Das Abonnement kann jederzeit beginnen. Zahlung kann auch halb- oder vierteljährlich erfolgen. Postscheckkonten: Budapest 54987, Wien 108095, Ljubljana 20449, Prag 79607

★ ELŐFIZETÉS NEGYEDÉVRE 7-50 MÁRKA. MUTATVÁNYSZÁMOT KÉRÉSRE INGYEN KÜLD A KIADÓHIVATAL

HA BŐVÍTENI AKARJA

★ ÉVENKINT 12 VASKOS SZÁM

GYÓGYINTÉZET

ÉS VILLAMOSSÁGI

**GYOMORBAJT • BÉNLÁ-
SOKAT • SZÍVBAJOKAT
NAGYOTHALLÁST • IDEG-
ZSABÁT • IDEGESSEGET
FÜLZŰGÁST • SZÉDÜLÉST
FEJFAJÁST • KÖSZVÉNYT
RHEUMÁT • ISCHIAST • BÉL-
BAJOKAT • GERINCBAJT
ÁLMATLANSÁGOT FAJ-
DALOMMENTESEN ÉS
HATÁSOSAN GYÓGYÍT A
DR. UJJ-FELE**

ELEKTROMOS

FÉNY-

GYÓGYMÓD
KÉRJEN PROSPEKTUST
DR. UJJ BÉLA ELEKTRO-
MÁGNESES GYÓGYINTÉ-
ZETÉTŐL BUDAPEST VII,
VILMA KIRALY NŐ ÚT 13

A · GRAFIKAI · ÉS · ROKONIPARÁGAK · FEJLESZTÉSÉT · SZOLGÁLÓ

MAGYAR GRAFIKA

HAVI · FOLYÓIRAT · NYOLCADIK · ÉVFOLYAM · I · SZÁM · 1927 · ÉVI · JANUÁR · HÓ

SZERKESZTI · ÉS · KIADJA · BIRÓ · MIKLÓS

E füzet tartalma:

A magyar nyomdászati szakirodalom

Wanko: Ujévi köszöntőlapokról és naptárakról

Nádai Pál: Mozaik. – g. Újítások az offsetnyomótechnika terén

Krizsó Kálmán, Cluj-Kolozsvár: Kajoni János, a csíksomlyói barát-könyvnyomató

Pór Nándor, Berlin: A modern festőművészet hatása a német könyvkötés-dekorációra

Ruzicska Ferenc, Bratislava-Pozsony: A táblázatnyomtatásról. – N. P.: Párizs reklámhajszája

Dankovics József Newyork: Newyorki levél a Linotype sorok betűi között mutatkozó hajszávonalakról

Wanko Vilmos: Folthatásos reklámnyomtatványok. – Geyer Raoul, Párizs: Ujságok és erkölcsök

»Nyomdászati Chémia és Áruisme«. Szemelvények Lengyel Sándor (Cluj) könyvéből

Rovatok: Sokszorosítóművészet. – Művészeti feljegyzések. – Reklámművészet.

Feljegyzések. – Technikai jegyzetek. – Beküldött könyvek.

Pályázatok. – Szakoktatás

A magyar nyomdászati szakirodalom

terén mintegy esztendő óta örvendetes fellendülést tapasztalhatunk. Lapunk füzetei mellett rendszeresen jelentek meg Novák László kollégánk szerkesztette »Grafikai Művészetek Könyvtára«-nak pompás kötetei, a közeli napokban hagyja el a sajtót az ötödik kötet, amelynek címe »A színek világa«. Megkaptuk a »Nyomdász-Evkönyv és Utikalauz« ez évre szóló kötetét s ezzel egyidejűleg a »Nyomda-és Rokonipar Evkönyvét«. Ugyancsak rövid időn belül lát napvilágot a továbbképző szaktanfolyamok várva-várt Értesítője is. Ezek a kiadványok szorosabb értelemben vett magyar szakirodalmi termékek, mert hazánkban jelennek meg, de a magyar szakirodalmi termelést szaporítják az erdélyi Cluj-Kolozsvárott Krizsó Kálmán kiadásában megjelent magyar-román-német nyelvű Evkönyv tavalyi

és rövidesen megjelenő ezévi kötetei, valamint *Lengyel Sándornak* ugyancsak most kiadandó »*Nyomdászati Chemia és Aruisme*« című műve is. Negyediknek csatlakozik ezekhez *Veress Miklós* kolozsvári könyvkereskedő által nemrég kiadott »*Compass*«, amely a romániai papírfeldolgozóiparok és papírkereskedelem teljes címjegyzékét adja közre. Mindent összevéve ez tizenkét kötetet jelent egy esztenő termése gyanánt, ami nemcsak szakirodalmunk fellendülését, hanem a szakkultúra iránti érdeklődés feléledését is jelenti. Bizonyos az, hogy ezt a pillanatot régtől fogva vártuk, irigykedtünk a német nyomdaipari szakkulturális haladásra, amely havonkint ontja a szakmabeli oktató és ismeretterjesztő könyvek választékos tömegét. A háborús évek keserves böjtje után. úgylátszik megértük a magyar szakirodalom farsangját is, amelyet – reméljük és szívből kívánjuk – nem fog újabb szigorúbb böjt követni. A szakkönyvek iránti kereslet a magyar szaktársi körökben tagadhatatlanul megnövekedett, de az igazság kedvéért le kell szögeznünk azt is, hogy ez a kereslet még távolról sem fokozódott annyira, hogy ilyen nagytömegű szakkönyv anyagi bázisát biztosíthassa. Nem beszélünk arról, hogy a fenti kiadványok kiadói anyagi haszonra töreksszenek, hiszen aki üzleti célzattal szándékozik könyvet kiadni, az semmi esetre sem fog nyomdász-szakkönyvre gondolni, mert ilyennek kiadására legtöbb esetben csak ráfizetni lehet.

Magyar nyelvű szakkönyvet kiadni egyike a legkockázatosabb vállalkozásoknak, mert az elhelyezhető példányszám – a magyarul beszélő és a magyar nyelvet megértő szakmabeli érdekeltek közel tizezernyi számának ellenére – igen kicsiny számot jelent. (Ez a megállapítás különben nemcsak a sokszorosító szakmát illetően állja meg a helyét, hanem más iparra is vonatkoztatható.) Teljes határozottsággal állítjuk, hogy a magyar szakkönyvek kiadóit elsősorban a szakmaszeretet, másodsorban a szakmafejlesztés iránti kötelességérzet és csak harmadsorban a hozott anyagi áldozatok *megtérülésének* reménye sarkalja szakkönyvkiadásra. Ez a megállapítás a szakkultúra szempontjából a legszebb reményekre jogosít fel, miért is ezúttal komoly, kérő szóval fordulunk a magyar nyomdászokhoz: *karolják fel ezeket a vállalkozásokat a szakma irodalmának fellendülése és megizmosodása érdekében.*

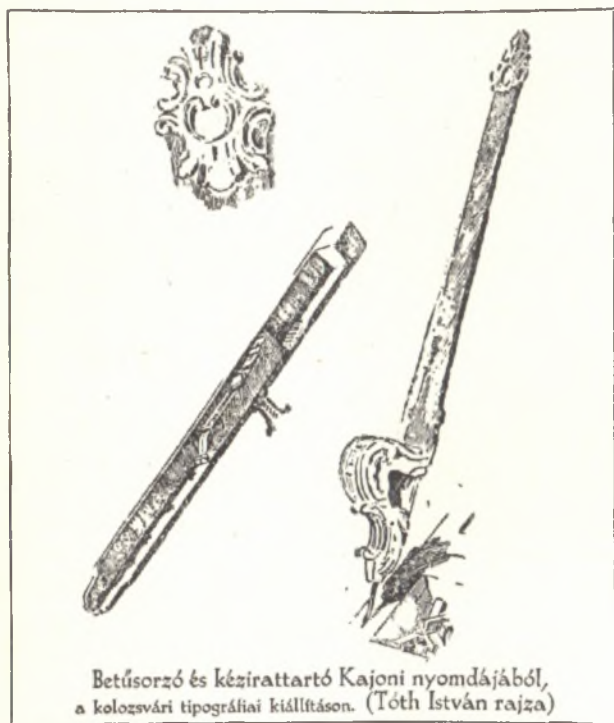
Kajoni János, a csíksomlyói barát=könyvnyomtató

Mult év derekán a kolozsvári szentferencrendiek a *Szent Bonaventura=nyomda* fennállásának huszadik évfordulója alkalmából az ősi csíksomlyói nyomda maradványaiból kitűnően sikerült, szépen látogatott tipográfiai kiállítást rendeztek Kajoni János, a nyomda alapítójának és első nyomdászának emlékezetére.

A Kajoni=kiállításra, mint már fentebb is említettem, a Szent Bonaventura=nyomda husz éves fennállása adott alkalmat. Erről annyit, hogy 1906-ban alapította P. Trefán Leonárd akkori házfőnök. Kezdetben szervezett munkásokkal dolgoztattak, de az 1909-iki általános sztrájk óta két szervezetlen munkás veze-

tése alatt kispapok végzik a csak házi szükségletek célját szolgáló munkákat.

A három nap alatt, míg a kiállítás nyitva volt, a kolozsvári nyomdászvilág nagy tömegekben zarándokolt a 251 éves ereklyék megtekintésére. Őszinte megilletődéssel álltuk körül a Kajoni magakonstruálta sajtót, melyen a kolostorban legutoljára könyvignettát nyomtak. A vignetta sora faúrpótlók közé szorítva

Betűsorzó és kéziratartó Kajoni nyomdájából, a kolozsvári tipográfiai kiállításon. (Tóth István rajza)

ott volt a rámában a kiállítás alkalmával is. Erős, hatalmas favázába van beépítve a prés, amely sok-sok évszázadig képes még hirdetni az emberi akaraterő nagyszerűségét... Ebből a darab keresztény multból a munkásság is sokat okulhat, hiszen nekünk, erdélyi nyomdászoknak annyi tennivalónk van. Ezek közül a tennivalók közül csak egyet említek meg: a szaklapot. Az utódállamok közül csak nekünk nincs magyar szaklapunk.

A gép mellett láthattuk a szinte megkövedett masszájú festékezőhengert, fastégeket, faléceket, a szedésoldalakat összekapcsoló bevágásos léceket, vasrámákat, a primitív öntőpalackot stb.

Két régi szekrényállványon két részből álló hatalmas szekrényben garmond és terciabetűk. Szép, még ma is élesképű antikvák, de ezek nem az első betűi a Kajoni-nyomdának. Fából, rézből és vasból való szedősorzők. Primitívek, de milyen becses múzeális értékűek. Művészi faragású kéziratartó (tenákulum). Könyv- és záródíszek.

Egy szekrényben rengeteg rézmetszet, de amelyekről sem a művész neve, sem az évszám nem állapítható meg. Ezenkívül sok fametszet.

Tovább könyvkötészeti szerszámok sorakoznak, amelyek közé az idők folyamán számos újabbkori szerszám került.

Egy másik szekrényben pedig rengeteg iniciálé. Ezek fametszet után készült fototípiák, amelyeknek beszerzése a későbbi korra esik.

A kiállítás értékét teljessé tette a Kajoni-nyomdában készült könyvtermékek bemutatása, amelyek ritkaságok s legtöbbször egyedüli birtokosa a Szent Ferencrend. Megcsodálni való szépérzéssel és gondossággal vannak a Kajoni-könyvek szedve és nyomtatva. A színes iniciálék szinte élnek és büszkén hirdetik a primitív munkaeszközökkel elért csodálatos kivitel. De láthattuk és megcsodálhattuk Kajoni kéziratok könyveit is és ezek mellett a hatalmas méretű, írott pergameneket, amiket Kajoni halála után utódról utódra más és más páterek folytattak. Ezek mellett a rend tulajdonában levő és a XIV. és XV. századból származó hatalmas pergameneket is kiállították.

Szép, hasznos és tanulságos volt a Kajoni-kiállítás, amelynek megrendezéséért elismerés illeti meg a kolozsvári kolostor rendfőnökségét.

*

Kajoni János 1629-ben született Jegenyén, meghalt Szárhegyen 1687-ben. Szegény földműves szülők gyermeke volt, akit egy vándorbarát vett védőszárnyai alá s magával vitt a kolozsvári barátkolostorba. Itt különös éles-

eszűségét hamarosan felismerték, tanították, később Nagyszombatba küldték Pázmány egyetemére, ahol teológiát végzett és az egyházi zene tudományában is kiképezte magát. Minden valószínűség szerint itt sajátította el a nyomdász mesterséget is.

Nagyszombatból Csíksomlyóra került, de hogy melyik évben, erre nézve nincs közelebbi adat.

Ebben az időben vallásháború dúlt Erdélyszerte is, ahol a protestánsok már három jól felszerelt nyomdával rendelkeztek, Honterus János brassói, Heltai Gáspár kolozsvári és Hofhalter Rafael gyulafehérvári könyvsajtói működtek, de a katolikusok ilyenekkel nem rendelkeztek.

Kajoni János tudós és ezermester volt a maga nemében: kolostort épített, ellesett titkok útján orgonát épített a csíksomlyói, mikházi, szárhegyi és székelyudvarhelyi templomoknak; püspök volt és misszionárius; orvos, író, zeneszerző. Latin énekeket magyarra ültetett át, írt, dolgozott, de nem volt mód, hogy ezeket sokszorosítsa. Protestánsnyomdába menni és ott kinyomatni munkáit, idegenkedett. Így öltött testet a gondolat, hogy nyomdát állít föl. Tervét 1675-ben meg is valósította, amikor is a vasrészeket fel nem jegyzett helyről meghozatván, a fasajtót sajátkezűleg építette meg.

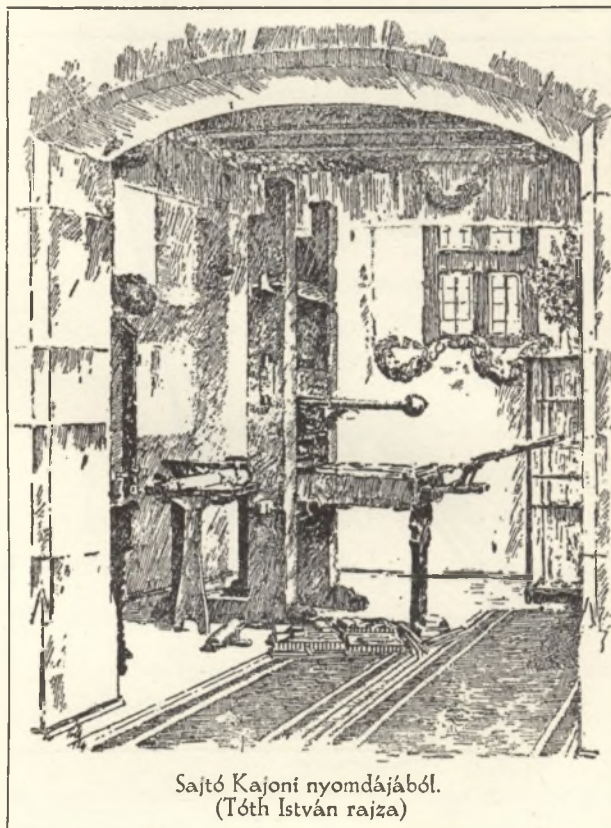
Ez volt az első katolikus sajtó Erdélyben.

Az első könyv készítése közben megtanította szerzetestársait (legalább ez a feltevés, erről Kajoni sehol nem emlékezik meg) a nyomdászat csodálatos mesterségére, úgyhogy a következő évben megjelent és a Kajoni nyomdában elsőnek nyomtatott könyvön ez áll: »A csíki klostromban, nyomtatott, Cassai András által, 1676-ban«.

Kajoni 1687-ben Szárhegyre megy kolostorfőnöknek, ahol ugyanabban az évben meg is halt. Utódjai, a barátnyomdászok 1907-ig tartották üzemben a ma már 251 éves fasajtót,

melynek utolsó mestere Benedek Lázár fráter volt, meghalt 1907-ben 81 éves korában.

A Kajoni-nyomda háromféle betűvel volt ellátva, míg halála után Balás Joachim rendfőnök Ambrus Paszkális által 1743-ban Nagyszombatból 1100 darab nagyobbfajta betűt, Schmidt Adjutus pedig Nürnbergből garmond és ciceró betűt hozatott. Igen sok külön-

Sajtó Kajoni nyomdájából.
(Tóth István rajza)

féle könyv került ki e nyomdából, melyeket Glósz Miksa csíksomlyói főgimnáziumi tanár 1884-ben jegyzékbe is foglalt és nyomtatásban is kiadott.

Az öreg fasajtót 1910-ben szállították Kolozsvárra, 1924-ben a nyomda többi részét is, régi betűiből pedig négy mázsát átöntöttek a mai Szent Bonaventura nyomda részére.

A régi nyomdát megint belepi a por, hogy egy másik ünnep alkalmával megint fennen hirdethesse a régi könyvkultúra megteremtését és sokáig emlékeztessen a nyomdásztörténelemre a láncszemére.

A Magyar Grafika 1920. évi I. évfolyamának 24. oldalán dr. Supka Géza »Emlékezés egy régi magyar nyomdászra« című közleményében Kajoni Gábor franciskánus rendfőnök mihályi nyomdájáról emlékszik meg. E cikk egyéb adatait összevetve a fenti cikkével, nyilvánvaló, hogy a Supka dr. által említett Kajoni Gábor személy szerint azonos a fenti Kajoni János-sal. A Kajoni-nyomda sorsáról azonban Supka dr.-t tévesen informálta a mihályi rendfőnök, mert cikkében úgy emlékszik meg arról, hogy a mihályi kolostor lovtárában látott szedőszekrény alváza az egyetlen megmaradt relikvíaja a Kajoni-nyomdának.

A modern festőművészet hatása a német könyvkötésdekorációra (I.)

Mielőtt tulajdonképpen tárgyamra térnék, meg szeretném vizsgálni a festészet újabb irányát, hogy az általános-ságban szokásos elnevezéseket megértessem.

A világháború következtében egész Európa, úgy a győző, mint a legyőzött államok politikai és gazdasági válságban szenvednek, amelyből mindenütt kivezető utat keresnek, de találni nem tudnak. Művészet és élet: egy. Vagyis: a művészet mindenkor az élet egyik formája, a mindennapi élet alapproblémáit az örök igazság nyelvén fejezi ki. Az örök igazság azonban: az igazságok mulandósága. Minthogy a művész élményeit adja vissza, de ez az élmény a mindennapi életben gyökeredzik, világos, hogy a gyökér talajának minden változásakor a művészetnek is változnia kell. Ezért nincs a szépségnek örök törvénye, nincs örök törvénye a művészi alkotásnak és nincs örök törvénye a műértésnek és a műélvezetnek.

Ha azonban a művészet az élet egyik formája, akkor a mai művészet kifejezi a mai élet arculatát.

A mai élet telve van bizonytalansággal és nyugtalan-sággal. Célja a béke utáni törekvés, a politikai és gazdasági problémák megoldása és az embernek kiengesztelése önmagával. Az egyetlen pozitívum a Tegnapi, a hagyományok elégtelensége ahhoz, hogy a Mát újjalakítsa.

Az élet egyetlen pozitívuma megfelel a művészet egyetlen pozitívumának és egyben a művészet egyetlen kifejezés-módjának: a festészetnek. Az élet olyan meglátása, amint ez a Tegnapi festőinek sajátja volt, ma már nem elégséges arra, hogy a Ma emberének érzéseit visszaadhassa. Az impresszionizmus idején az embereknek a világ rendjében való hite szilárd és zavartalan volt. Az emberek

nem igen törődtek politikával, gazdasági kérdésekkel és engedték, hogy az élet hullámai vigyék őket abban a hitben, hogy ami történik, mindig a legjobb. Így a festők is! Skrupulusnélküli nyugalommal engedték át magukat a világszemléletnek és anélkül, hogy azon csak valamit is változtatni akarnának, szín- és formabenyomásaitak mint az élet mámorát adták vissza.

Hogy ez a hit mikor kezdett megroggni, annak megállapítása éppoly hálátlan, mert megoldhatatlan feladat lenne, mint a háború első okának a kikutatása. Mert ilyen időpont nem is volt; csak fejlődés volt, amelyet egyik vagy másik személyiség, ez vagy az a körülmény többé-kevésbé előrevitt. Egyes személyek vagy körülmények a fejlődésben csak szerepet játszhattak, de semmi esetre nem hozhatták létre az egész eseményt, vagy az események sorozatát. Mert az élet fejlődésében nincsen nyugvópont és minden, ami történik, az élethez tartozik.

De az szilárdan áll: hogy annak a világszemléletnek a föloldódása, amelyet főntebb impresszionisztikusnak jeleztem – és amelyik a festészetben különféle árnyalatot tüntetett föl: pointillizmus stb. – már az első háború mozgolódással vette kezdetét, hogy ez a föloldódás a háború folyamán befejeződött és hogy a forradalmak után már más, a főntemléttel ellentétes világszemlélet az, amely a festőket, működésüket és műveiket uralja.

Ez a világszemlélet a kutatás, az emberiség megváltására való törekvés, és úgy a természetben, mint az ember bensejében való béke utáni vágy világszemlélete. Az egyetlen pozitívum úgy itt, mint a politikában: a tegnap és a hagyomány elégtelenségének tudata. És az utak? mint ott: tapogatózás a bizonytalanban, hol így, hol úgy. De mégis mozgás, mégis élet! És mert élet: előrehaladás!

Művészet és politika: csupán kifejezése az életnek. Program program után, amelyek sokat ígérnek, de keveset valósítanak meg. Itt is, ott is az ösztönszerű alkotás rovására való spekuláció túltengése a jelleg és a festészet egyes irányjaiban a következőképpen:

1. Az *expresszionizmus* a festészetnek a zenével való összehasonlításából indul ki, a természetet a színek komplexumának tekinti, amely a festőt színes benyomásokhoz vezeti. De ezeket a színeket meg kell fosztani tárgyi alkatrészeitől, a festészetnek idegen kiegészítőitől és a zene absztrahált hangjainak analógiájára azokat egyetlen harmóniává kell komponálni. A vonalszerű és térbeli nem alkatrészei a színeknek, mint a zenében egy szónak a jelentése nem tartozik a hang alapjához, úgy mellőzik az expresszionisztikusban a tárgyat és a perspektívát is és a hatást teljesen a síkra koncentrálnak. A művész érzése az alkotás motívuma. Ezt a legszubjektívebb érzést adja azután a legszubjektívebb módon vissza.

2. A *kubizmus* az expresszionisztikus zenefestészettel szemben a természettudomány atomtanára támaszkodik, amelynek módszere szerint az egész természetet a leg-

kisebb részeire – többnyire kockák alakjában – bontja föl, azután azonban az analitikus módon nyert formákat a térbelinek erős hangsúlyozásával egyetlen egésszé szerkeszti. A térbelinek hangsúlyozásával a színproblémák és a vonalkérdések háttérbe szorulnak, de semmiesetre sem hanyagolják el azokat.

3. A *futurizmusnál* a mozgás, tehát egy fizikai elem lép a kubizmus geometriai-térbelijének a helyébe. – A mozgást mint a kép dinamikus középpontját, statikus elemek segítségével tartják egyensúlyban.

4. A *dadaizmus* a világnézletnélküliségnek a világnézlete, továbbá a világnézlete a kétségnek és a nyihogó tagadásnak. De alkotni az alkotás értelmének hite nélkül, teljesen lehetetlen. Így hát természetesen a dadaizmus sem alkothat semmit. Egyedüli érdeme, mely az összes művészeti nemek anyag- és formaegységét elpusztítja, nevezetesen hogy a képzőművészetek fejlődéséhez vezető új lehetőségeket nyitott meg.

5. Az alapjában az expresszionizmussal rokon, úgynevezett *Merzképekkel* (ráragasztással) is megkísérik a harmónia elérését. Az ecsettel fölrakott festékeken kívül tárgyakat – mint papír, üveg, haj, fakerék, bádogfedél stb. (mint festék és formák és nem mint használati tárgyak) – is belevonnak, hogy az absztrakt színtartalom hatását a tárgyak asszociatív mellékizlésével emeljék. Ezzel azonban már a kép kilép síkjából és egy színes, bár tárgyaltalan relief jellegét ölti magára.

6. Az új orosz *mozgalmak* (realisták, szuprematisták, konstruktivisták) annyiban állnak szemben az összes eddig említett irányokkal, amennyiben nem ismerik el a művészet öncélúságát és magukat egy jövődó kultúra ugródeszkáinak, vezéreinek, úttörőinek tekintik. Ez a kultúra fogja az emberiség életét a gép jegyében beteljesüléshez, kollektívizmushoz segíteni. A kollektív életfeltételek fölébresztik a kollektív hitet és e hit részére új templomok: egészséges lakóhelyek, egészséges gyárak fognak épülni és ezekben fogja a boldogemberiség a maga boldog volta révén állandó, örömteljes istentiszteletét tartani. Ezek az úttörő munkák mindenestre csak kísérletek maradtak, amelyek néhány festői, illetve szobrászati művet hoztak létre, de a megváltáshoz való utat, az üdvözüléshez való hidat épügy nem találták meg, mint a többi előbb említett irány. Ezeknek az irányoknak a munkái két csoportba oszthatók: az elsőbe a sík, a másikkba a térbeli munkák. A sík alkotások a statikus-geometriai formák dinamikai hatásait vizsgálja meg a színek segítségével, miáltal minden program ellenére »képek« létesülnek. A szuprematisták színproblémái például főként abban állnak, hogy az egymásra festett egyforma színek hatását kikémlélik. Így lett a fehér-fehérhatás, a fekete-feketehatás stb. a naturalizmus egyik neme, mert a geometriai formákban egymásra festett egyforma színekkel egy lefestett átlátszó üveg hatását érték el. A térbeli kísérleteknél is a külön-

böző anyagokat a használhatóság szempontjából vizsgálják meg és géprészeket, építési szerkezeteket készítenek, nem csupán különféle anyagok kombinációival, hanem anyagból és festékből is. Ezek a kísérletek azután egyrészt ismét a szobrászathoz vezettek, másrészt a program utilitarisztikus céljait ismét a gyakorlati mérnökök kezébe tették le.

(Folytatjuk)

PÓR NÁNDOR (BERLIN)

Mozaik

Minden időknél megvoltak a maga irodalmi bogarai, hogyne volnának hát meg a mainak is. Mikor az minden időknél bogarasabb. A franciák egyik legdivatosabb bogara: a kéziratgyűjtés. Írók, művészek, hírességek leveleit, kéziratait igen drága árakon veszik s az aukciókon valószínű vadászat folyik egy-egy ma élő jeles költő, mint *Claudél, Jammes, Suarés* kézírásáért. Az ok pedig nem is éppen a gyűjtés, vagy a pénzvalorizálás. Az ok: a grafológia. Amely a franciáknál éppoly divatos társasjáték lett, mint az asztrológia. Annyira általános ez a szenvedély, hogy már egy kéthetenként megjelenő folyóirat is megindult Párizsban, melynek «Le Manuscrit orthographe» lett a címe. Victor Hugótól Paul Valéry-ig minden költő, író, tudós eredeti faksimile-kéziratát be fogja mutatni... Mennyivel szebb, ötletesebb és izlésesebb ennél az, amit Gara Arnold csinál az ő most készülő mappájával, mely ugyancsak a legjobb modern költők egy-egy versét hozza, rézkarcban reprodukálva, de a költő portréjával és a vershez méltó illusztrált képpel egybefolyva. Kuriózum helyett grafikai inyességét.

Az összes könyvgyűjtőket, ritkaságkedvelőket és tréfaszeretőket érdekelheti egy könyv, amely már kétszáz évvel ezelőtt is igen nagy ritkaság volt. Egy őrült spanyol írta, bizonyos San Pedro Valentino Jeromos nevű úr. Ennek a könyvrónak a biblia úgy nem volt jó, ahogy van, fogta tehát s átültette – lovagregény formájába. Az Úristen, Ádám, a kígyó, az angyalok, – mindenki cavallero nála. A fejezetek helyett az egész könyv tizenkét kalandra van felosztva, 1554-ben Antwerpenben adták ki, akinek megvan, fölért egy főnyereménnyel.

Azt hinné az ember: a »dadaisták« találták ki azt a tréfát, hogy egy verset kapukulcs formájában szedtek ki, vagy egy mesét írnak úgy, hogy szélmalom adódjék a sorokból. Pedig minden művészi hanyatlás korában volt ily tréfás játék a formával, csak nem volt mindig egy *izmus*, mely felkarolja. Az alexandriai költők oltárformában szerették verseiket írni, de a tojásforma is megtette, ha kevés volt az idő. A karolingi időkben pedig nem is igazi »klasszikus« költő, aki egy pár palackot nem költ a papírra. Hogy az olasz és spanyol renesszánsz is nagyra-

becsülte az ilyen keresztretjtvény-formájú költeményeket, mondani sem kell. A legkevesebb, amit egy tréfás költő megtehetett, hogy előre megírta a saját sírversét a kereszt szárnyai mentében. De az »isteni butélia« (Dioe bouteille, a Pantagruelban) sem hiányozhatott a bort daloló költő versesgyűjteményéből. Az angolok a velükszületett egészséges ösztönnel inkább a tojásalakban költött verseket szerették (Georg Puttenham: Anacreons egge 1589). De Addison említést tesz olyan angol zsoltárkönyvről is, amely jeles uralkodók képmását vette a versírás formájául, úgyhogy – mondja Addison – mire Oxfordba értünk a postakocsin, éppen I. Károly bal pofaszakállát olvastam el, a jobbra már nem jutott időm. Hogy az Újtestamentumot is szokás volt paróka-formában leírni, az sem meglepő, az új inkább ebben az, hogyha a parókadivat megváltozott, egy párfürtöt hozzákötöttek az evangéliumhoz. Hogy pedig mindezek az anagrammák, chronogrammák, akrostichonok a rokokóban s XV. Lajos udvarában érték el virágzásuk tetőpontját, azt könnyű elgondolni. Egy érzelmes fiatal költő – a young poetical lover – legalább is a kedvese legyezőjét sírta tele bánatával, de, mondja Addison, ez semmi, mert abban az időben minden angol családnak jutott legalább egypár nyakkendő, tubákosszelence és zsebkendő, versekkel teleírva.

*

A szellemek Locarnója... így nevezik ma a vezércikkek frazeológiája szerint mindazokat a helyeket, melyeken a nemzetközi tudományok művelői barátságos eszmecserékre összegyűlnek. Mert volt a szellemeknek már Rapallója, de azon nem vettek részt a legyőzött államok tudósai. Volt Genfje, de attól távol maradt Németország. Most végre egymásután két kongresszuson is megjelentek a nemzetközi tudósok. Egyik Genfben volt 1926 májusában s ezen hivatalos volt valamennyi állam történelmi társulata, tehát Németországé is, a másik Brüsszelben volt 1926 júliusában, ezen meg valamennyi tudományos akadémia képviselői hivatalosak voltak. Jól jegyezzük meg: hivatalosak voltak. Még nem voltak ott mind (többek közt Magyarország sem képviseltette magát), de meghívások már voltak. Sőt ennél többet is tettek: e szellemi Locarnóban meg azt is kimondták, hogy »kívánatos volna, ha valamennyi ország tudományossága« képviseltetné magát. S ha így robogunk előre a nemzetközi együttműködés terén, száz év múlva ott fogunk tartani, ahol körülbelül száz év előtt voltunk. Legelőször a nemzetközi sítberék találta meg az együttműködést, azután a nemzetközi artisták, most végre a természet- és történettudományok képviselői is kezdenek közeledni egymáshoz. Ezért mondják: a szellemek Locarnója felé tartunk.

*

Az indus bölcs, a költészet s a csodás hasonlatok kálváltai nagymestere, Rabindranath Tagore megjelent Berlinben, megjelent Bécsben és némi ceremóniás külsőségek közt megjelent Budapesten is. És lilaszín palástjából, gyer-

mekien kék szeméből szeretet, megnyugtatás, próféta i hlet száll mindenfelé. Tudósok s rajongók közt üdvözlük őt persze a könyvkiadók is, ezek az álmodozó, apostolian hívó, eszme felkőkön löversenyző széplelkek is. Ok, ők, ők megmutatták a világnak, mi lappang ott Kalkuttában, a régi papi családban, a bölcsészek katedráján. Ez a dolog pedig Németországban a következőkép történt. A nagy kiadóvállalat faktora, akinek asztalán már hónapok óta ott feküdt az Angliában olvasott és népszerű költő egyik könyvének a fordítása, a tőle megszokott hideg udvariassággal értesítette a fordítót, hogy a kimondhatatlan nevű csodabogár művére nem reflektálnak. A levélle volt gépelve, a kézirat becsomagolva, a postakönyvbe beírva, a szolga a postára elindítva, mikor jön az est ilap a hírrel, hogy az a kifécamodott nevű úr megnyerte az irodalmi Nobel-díjat. Hideg tuss, ijedtség, hírnök, telefon, a kéziratot az utolsó percben még sikerült ottfogni. S néhány nap múlva a »vállalat« megajándékozta a német olvasóközönséget a »távol India egyik legszebb irodalmi drágakövével«. Mindezt pedig nem azért jegyeztük ide fel, hogy a német könyvkiadók jól jövedelmező csodálatának ünnepét megzavarjuk. Csak okulásul és tanulságul fiatal, reményüket veszített tehetségek számára.

NÁDAI PÁL

Újítások az offsetnyomtatás terén

A 23 éve jól ismert George Mann & Co., Ltd, London, cég újabban gyorsjáratú egy- és kétszínnyomó belső és külső nyomást végző offsetgépeket hozott a piacra, amelyek a szakemberek érdeklődését fölkelteék.

E gép feltűnő tulajdonsága a gyors járata. Mint a többi »Mann«-rendszerű 1926–27. típusú gépeknél, a nedvesítő- és festékezőkészülék logikus berendezése az az alapfeltétel, amely ennél a gépnél is a példátlanul egyszerű kezelést, a kiváló nyomást lehetővé teszi. A Mann cég e gép gyorsaságát a súlyméretek csökkentésével és a gépelemek nem harmonikus mozdulatainak az eliminálásával tudta a maximumra fokozni. A többhavi próbajáraton a gyorsaság 30–50%-os emelkedését érték el. Az új kétszínnyomó, 85×114 cm felületű offsetgép, óránként 3000–3200 nyomást végez, ami óránkénti 6400 csodálatos pontos regiszterű nyomást jelent. A legnagyobb gyorsaságnál is feltűnik a gép nyugodt és biztos járása, ami a bevált Mann-eljárásnak tudható be. A nyomóhengerek átmérőjét annyival csökkentették, amennyivel az a gyakorlatban később előnyösnek bizonyult.

Egy új önberakó készülék pótolja az eddigi gépeken levő átadóívfogókat, valamint a berakóasztal leereszthető

és fölemelhető részét. Az ívek itt egy szilárdan álló berakó-asztal előillesztékeihez vezetettek és egy különösen ötletes berakószerkezettel a nyomóhenger ívfogóihoz tolatnak. A nyomóhenger ívfogóit is úgy szerkesztették, hogy az ívfogók legcsekélyebb nyitása is elegendő ahhoz, hogy az íveket megfogja. Az ívfogók megfordulása itt esik, ezért zajtalan a gép járása. E berakószerkezet az eddigiektől lényegesen erősebb, miáltal a hajszálnyira pontos regiszter a fokozott gyorsaságnál is biztosítva van.

Az új nedvesítőkészülék, amelyet a nemzetközi grafikai kiállításon először mutattak be és már ott föltűnést keltett, olyan jól bevált, hogy immár mint egyes rendszert az új egyszínnyomó offsetgépeken is alkalmazzák. E készülék főelőnye a pontos ellenőrzési lehetőségben nyilvánul meg. A rézhenger lényegesen megnagyobbodott és ezenkívül erős ide- és odamozgást ért el és megvan a lehetősége annak, hogy a nedvesítőkészüléket bármely rendszerű gépre alkalmazhatják.

A gép univerzál=kiiktatója (leállítója) újszerű és lábnyomással, vagy az önberakó útján, ha ilyent alkalmaznak, működésbe hozható. Egy enyhe fogantyúmozdulatra megáll a gép. A nyomóhengerek a legcsekélyebb lökés nélkül a nyomáskontaktuson kívül helyeztetnek (festék és víz elállított), a föladóhengerek a lemeztől fölemelkednek. A kiiktatókészülék a mostani gépeknél ötletesen van összekapcsolva a hengerleemelőszerkezettel és önműködően működik, mert a pedál bármely pillanatban megnyomható. És a hengerek csak akkor kerülnek ki a nyomáskontaktusból, amikor a gumi- és cinklemez henger már nincsenek egymással szemben. A pedál elengedésekor minden elem a maga helyzetébe megy vissza. A továbbnyomásnál a cinklemez kifogástalanul be van festékezve, úgyhogy minden ív az utolsó centiméterig pontosan ki van nyomva, akár a megállitás előtt, akár utána hagyja el a gépet.

Az új festékezőkészülék olyan kitűnően javított meg, hogy a kétszínnyomó típusnak nagy előnyére válik. Ez a föladóhengereknek párosával való emeléséből és beeresztéséből áll akkor, amikor a csatornák a két lemez között a föladóhengereket érintik. Így a lemez maradéktalanul festékeződik be. Az ide-odamozgó acéldörzsölők kívánatra egészen megállíthatók, vagy 0–25 milliméterig igazíthatók. Hogy a festékváltoztatás lehetőleg gyorsabban történhessék, a festékképek néhány másodperc alatt kivehetők a festékvályúból és újból betehetők anélkül, hogy azok beállítását megbolygatnák.

Az önműködő homlokzat=ívkirakó az oldalain olyképpen van megerősítve, hogy esetleges állandó megterhelésnél a gép leggyorsabb menete esetén sem fordulhat elő a gép egyéb részein zavar. Az íveket az ívfogók a nyomtatott oldalukon kifogástalanul vezetik ki és elmeslassítással gyengéden rakják ki. Kívánatra olyan húzható kirakószerkezetet szállítanak, amely különösen nagyobb

fölületű kartonnyomásnál jól alkalmazható és a Rotary=Typ önberakójánál is alkalmas az üzembőltségek csökkentésére, mert a kirakófölület a berakó magasságáig fölemelhető és így az íveket fölülről kapja a berakó.

Végül megemlítendő még a javított gumikendő=feszítőkészülék, amely két oldalról feszíti föl a gumikendőket és így a középen is egyenletesek maradnak.

A fönti készülékekkel felszerelt 85×114 cm felületű kétszínnyomó offsetgépek értékelését mi sem bizonyítja jobban, mint az a körülmény, hogy a Mann cég több oldalról már nagyobb rendeléseket kapott belőlük. –g

Újévi köszöntőlapokról és naptárakról

Különös jelenség, hogy a szaktársi körökben másfél évtizeddel ezelőtt még olyan nagy népszerűségnek örvendett újévi üdvözlőlapok kedveltsége mennyire lecsökkent. Négy évvel ezelőtt, lapunk újévi köszöntőlap=pályázata után, úgy látszott, hogy e szép szokás ismét általános követésre talál. Sajnos, az ellenkezőjéről kellett meggyőződünk. Négy évforduló következett egymásra s az újévi köszöntőlapocskák száma évről évre – fogyott. Hogy ennek a sajnálatos jelenségnek mi a magyarázata, nem tudjuk. Nem akarjuk elhinni, hogy a valódi ok az volna, miszerint a szaktársaknak az újévi lapok kinyomtatása érdekében előterjesztett kérését főnökeik ridegen elutasítanak, amint azt egyesektől hallottuk. Nem hisszük, hogy általában ez volna a magyarázata az újévi üdvözlőlapok megfogyatkozásának. Sokkal valószínűbb, hogy a lelkekre még ma is súlyosan nehezedező tespedés, elkedvetlenedés – aminek okai után ma sem kell olyan nagyon kutatni – idézi elő a nyomdászság eme szép szokásának visszafejlődését.

Ezt a kedvetlenséget látjuk tükröződni a gyéren beküldött köszöntőlapok jelentékeny részén.

Eddig mindössze 23 üdvözlőlapot kaptunk, melyeknek kiválóbbjairól alább emlékszünk meg:

Dukai Károly (Budapest, Világosság rt.) üdvözlőlapját pompásan sikerült ólommetsetről nyomtatás és kézzel színezték. A tónus kék, az ág zöld, a szöveg narancsszínű. Összhatásában is kiváló és izlées munka.

Fekete Geza (Piliscsaba) üdvözlőlapját tisztán betűöntödei anyagból szedte, keresetlen egyszerűséggel, szigorúan ragaszkodva az alapul választott iniciálé és virágdísz által szabott formához. Színezése: a vonaldísz arany, a szöveg és dísz fekete.

Kettinger Antal (Budapest, Athenaeum rt.) új csapáson: a konstruktivizmus mezején próbálkozott. Munkája jó hatású, de egyben alapvető hibákban is szenved. A konstruktív tipográfia a gyökerekig hatoló tanulmányok alapján kultiválható csak azzal a nagyszerű sikerrel, amely ezt a stílust tettesztetősé, indokoltta és elfogadhatóvá varázsolhatja. E lapon nagyon is meglátszik bizonyos munkák, vagy mondjuk, bizonyos munkák monumentálisan ható részleteinek a képzeletbe markoló, lenyűgöző hatása, amely alól a tervező szabadulni képtelen volt. Kettinger annyi ily frappáns, kedvesen ható részletet halmozott össze üdvözlőlapján, hogy egy hamisítatlan konstruktivista szedésmegoldás már nem is volt lehetséges. A lap szemre való jó hatása és az újszerűség látszata azonban ennek ellenére sem vitatható el. A betűk sárga, vörös és kék színűek, piros az évszám szövegsora is, minden egyéb fekete. A szedés alatti papírsíkot vaknyomással simították ki, ami azonban a stílusnál helytelen.

Kner Izidor gyomai könyvnyomtatónak újévi üdvözlőlapja az egyedüli, amelyet nyomdácéttól kaptunk. Eredeti kivitelben e számunkhoz mellékeljük. Színes folthatásra épített egyszerű konstrukciójú szimbolikus rajzai Kozma Lajos művészetét dicsérik és nagyszerű együttesben érvényesülnek.

Körműves József (Győr) egyszerű és izléses lapon küldte üdvözlét.

Kun Mihály, a megrögzött rébuszfabrikáló ez alkalommal is hű maradt szokásához. Most azonban nemcsak az első félévre kívánt sok boldogságot – (mint ahogy két évvel ezelőtt tette) –, hanem – öröndetes családi események hatása alatt bőkezűen, nagylelkűen – az egész esztendőre. A nem kis mértékben gondolkodásra sarkaló újévi lapot különben tisztán betűöntödei anyagból szedték, a vonalak az évszámmal s a hónapok kezdőbetűivel aranynyomásúak, az üdvözlét, a név és nyomda rövidített neve piros, a napsugaras szedés pedig szürke színű.

Mihalik Gusztáv (Budapest) újévi lapja allegorikus kép alatt egyszerű sorokból áll. A finombetűs sorok alatti és feletti vastagvonalas díszítést bátran elhagyhatta volna, mert felesleges és zavaró hatású.

Müller Sándor (Budapest, Pápai Ernő) egyszerű sorokból formált jó hatású és izléses lapot küldött be. Színezése arany, piros és fekete.

Paxian Péter (Budapesti Hírlap rt.) rajzolt lapja ötletességről és pompás rajzkészségről tanuskodik.

Rubiczky Ferenc (Miskolc) ügyes rajzú és feltételül jó kivitelű lapja az ideai vidéki üdvözlőlapok leghatásosabb példánya.

Tóth Lajos (Budapest, Révai rt.) lapja ötletessége mellett ügyeskezű szedőre is vall. A lap stílusa ugyan még túlságosan eleven és mozgékony, amit nagyban enyhíthetett volna a hullámos és egyben rézsütösen állított sorok egyenesbe állításával.

A külföldi lapok közül kiemelendők Laupál Antal (Kassa-Kosice), L. Enders grafikus (Offenbach a/M), Paul Reinhardt Stuttgart és a zerkalli papírgyár üdvözlőlapjai. Mind a négynek fődíszre egy-egy művészi fametszet egyszerű sorszedéssel kombinálva.

*

A naptárakról ezidén nem is tudunk ismertetést írni. Az ok: néhány festékgyári és német nyomdai naptáron kívül magyar nyomdából származó naptárt nem kaptunk többet mint hármat. Jellemzésül megemlítjük, hogy a német nyomdák több naptárt küldtek be, mint a hazai nyomdák. Úgy látszik, a német nyomdák valamivel többre értékelik a Magyar Grafikát, mint tulajdon kartársaink, akik valószínűleg nem kíváncsiak egyetlen szaklapjuknak munkájukról való vélekedésére.

Igazán művészi kivitelű nagy naptárakkal kedveskedtek Heinrich Cramer, Offenbach am Main, nyomdai műintézete és Mathias Strucken düsseldorfi nyomda. Az előbbi litografált munka Gänzle grafikus rajza után, az utóbbinak pedig Karl Mahr grafikus fametszete a fődíszre s ez adja meg magas művészi értékét. A Michael Huber festékgyár (München), egyszerű és izléses hátlappal bíró fali tömbnaptárt adott ki. Falz & Werner lipcei reprodukáló ipari gépsyár ugyancsak fali naptárral kedveskedett, amely egyszerűsége mellett is jól szolgálja a cég reklámtörekvéseit. A pozsonyi C. J. Wigand nyomdai műintézet a tavalyival egyező régieskedően klasszikus kivitelű szép falinaptárt adott ki. Színompás kivitelű havi tömbnaptárt kaptunk az Aktiengesellschaft für Schriftgiesserei und Maschinenbau majna-offenbachi céstől. E naptár betűöntödei anyagból mozaikszerűen összeszedett hátlapja arany, piros, kék és fekete színekben pompázik. A tömb maga is érdekes összeállítású.

A hazai naptárak közül a *Budapesti Hírlap* rt. és az *Eterna művek* rt. cégek jegyzetblokkal kiegészített heti előjegyzési naptárai egységesen zöldszínű aranynyomású hátapon nyugszanak. Az előbbinek rajza Kun Mihály kollégánk munkája. Az Eterna művek naptára különben praktikusán Prin-tator jegyzőtáblával is el van látva. A *Székes-fővárosi Házi Nyomda* az idén is izlésteljes, heti tömbnaptárakat adott ki, részben egyszerű papírborítású, részben jól megrajzolt keretnyomású hát-lapokon.

Művészi értékű munkát produkált *Kner Izidor* nyomdája, amelynek heti előjegyzési naptára ki-váló izlésről és technikai készültségről tanuskodik. A naptárt is *Kozma Lajos* grafikusművész tervezte.

A magyar naptárak közül kiemelkedik a *Lorilleux Ch.* és társa festékgyári cég nagy falinaptára, amelynek díszes a nyomtatás feltalálását ábrázoló nagyszerűen, művészien sikerült offsetnyomat, alatta a naptárral, fölötte a cégnyomással. E naptár mű-vészi értékénél fogva bizonyára nagy megbecsülésben részesül nyomdáink részéről.

*

A fentebb ismertetett köszöntőlapok és naptárak néhányát kicsinyített reprodukcióban bemutatjuk a 45-46. oldalakon.

WANKO VILMOS

higany, ólom, oxigén stb. Olyan testek viszont, melyek kémiai átalakulástól két v. több új testre bonthatók szét: pl. a víz, betűlém, firnisz stb., összetett testnek neveztetnek.

(10.) *Az elemek jelei és a vegyületek képletei.* Az elemek megjelölésére latin nevük nagy kezdőbetűit használjuk. Ha több elem ugyanazon betűvel kezdődik, úgy a kezdőbetűt a legfontosabb elem részére tartjuk fenn, míg a kevésbé fontoshoz hozzácsatoljuk egy kisbetűjét is. Pl.: C = carbonium, Cu = cuprum, Cl = chlor, Co = cobalt. E jelek tehát a minőséget határozzák meg, de egyben egy atom súlyrészét is jelentenek. Az oxigén atomsúlya O = 16.

Jel	Atomsúly	Jel	Atomsúly
Aluminium	. . . Al 26'77	Hydrargyrum (higany)	Hg 200'3
Antimon	. . . Sb 27'1	Magnesium	. . . Mg 24'36
Arsen As 107'93	Magnan Mn 55'—
Baryum	. . . Ba 137'4	Nikkel Ni 58'7
Bismuth	. . . Bi 208'5	Nitrogen N 14'04
Cadmium	. . . Cd 112'—	Plumbum (ólom)	. . Pb 206'9
Carbonium (szén)	C 12'—	Silicium Si 28'4
Chrom (Króm)	. Cr 52'1	Stannum (ón)	. . . Sn 118'5
Chlor Cl 35'45	Sulfur (kén)	. . . S 32'06
Cuprum (réz)	. . Cu 63'6	Zincum (cink)	. . Zn 65'4

A vegyületek jelzésére a vegyület molekulaképletét használjuk. A molekulaképlet tehát nem más, mint a vegyületet alkotó elemek egymásmellé írt jelei. Pl. a sósavgáz egy molekulájának képlete: HCl. A molekula számát a jegy elé írt szám mutatja meg, mely a molekula-súly szorzója. Pl. 2 HCl = két molekula, $2 \times 36'45$ (hidro-gén 1 + chlor 35'45 = 36'45) súlyrész sósavgázt jelent. Ha pedig azt akarjuk feltüntetni, hogy valamelyik atom-ból egynél több van a vegyület molekulájában, akkor az elem jegye után közvetlenül kis számot írunk. A víz képlete H_2O . Ez azt jelenti, hogy a víz molekulája két atom = 2 s. r. hidrogénből és 1 atom (O = 16 s. r.) oxigénből áll. Számos vegyület molekulájában egy-egy atomcsoportból több van, ezt úgy jelöljük, hogy az egyes atomcsoportot zárójelbe tesszük és a szorzószámot a záró-jelen kívül írjuk. Pl. ólomnitrát = $Pb(NO_3)_2$ képlet azt mutatja, hogy az ólomnitrát egy molekulájában 2(NO_3) atomcsoport van.

(49.) *Penészgomba kiirtása.* Dohos, penészes helyiségeket időről időre penészteleníteni lehet, ha a helyiséget előbb leporoljuk, kitakarítjuk, azután bádoglemezre izzó szenet helyezünk és erre kénvirágot hintünk. A helyiség ablakait, ajtóját becsukjuk és nyolc óra hosszátig hagyjuk. Azután alapos szellőztetés.

(85.) *Jó formosó lúg:* Forró víz 14 liter, hamuzsír 1 kg, szóda 2 kg, lehűlés után azonnal használható.

Régebben sokkal többmennyiségű szódat és hamuzsír-tettek a vízhez, de ennek semmi értelme nincs, mert a kezét kirágja, a kefét hamar tönkretesz is a betűt oxidálja. E fenti erősségű oldat éppen elegendő a festékes petróleum vagy benzín eltávolítására.

A »Nyomdászati Chémia és Áruismé«-ről

Lapunk múltévi október havi számában közöltük *Lengyel Sándor* kollégánk levelét, amelyben közli, hogy a fenti címen gyakorlati kézikönyvet szándékozik kiadni. A könyv most van sajtó alatt s az eddig rendelkezésünkre bocsátott anyagból az alábbi szemelvényeket közöljük mutatóul. Lengyel könyve több száz ilyen cikkecskét közöl különböző fejezetcímek alatt praktikus tárgy-mutatóval együtt. A könyv ismertetésére és méltatására megjelenés után még visszatérünk megjegyezvén, hogy a könyvre megrendeléseket szívesen közvetítünk.

*

(1.) *Egyszerű és összetett testek.* A grafikai iparban használt összes anyagok vagy elemek vagy vegyületek. *Egyszerű* v. *elemi* testnek nevezzük azt az ásványt, folyadékot v. gázalakulatot, amelyeket nem lehet semmi-féle hatással másféle testekre bontani. Ilyen pl. a kén,

Szappanfőzésnél visszamaradt lúgot, ha 5—8-szor annyi súlyrész meleg vízzel hígítjuk, még sokkal jobb formamosószert kapunk. A szappanlúgot használat előtt vászondarabon keresztül szűrjük.

(90.) *Ólommérgezés. Az ólomtartalmú vegyületek mérgezőhatásúak.* A szervezetbe a tisztátalan kéz által, cigaretázás, főleg az étkezés alkalmával kerül. Mérgezőhatása szétrombolja a test szöveteit, gyulladást, majd eljutva a vérkeringés által az agyba, szívbe, májba — bénulást eredményez. Az ólommérgezés jelei: fejfájás, sápadtság, székrekedés, kólika, ólomszegély a foghúson. HATHATÓS ELLEN-SZEREI: a sulfat és carbonatok, melyek megakadályozzák az ólomoxid feloldását.

Minden ólommal foglalkozó munkás szervezetében van kisebb-nagyobb mennyiségben ólomlerakódás. Hogy megakadályozzuk a szervezetbe oly mennyiségben való jutását, mely már az egészségre ártalmas lehet, nem szabad elmulasztani: a száját munkaidő elvégezte után kiöblögetni a következő szájvízzel:

(91.) Natriumsulfit (kénessavasnátrium) 1 gr vezetékvíz 1000 ccm. A kezekről az ólomlerakodást végleg semmisíthetjük, ha a kezeket szappannal jól lemossuk utána
(92.) Natriumsulfit 6 gr vezetékvíz 5 liter oldatba mártjuk a tiszta kefést és újból azt beszappanozva, véglegesen a csap alatt tisztára mossuk.

Főnti helyett kézmosásra használhatunk: Kénkálium (kénmáj) 10 g vezetékvíz 5 liter. Az ólmos kezeket ez oldatok valamelyikébe mártva, a bőr világosabb vagy sötétebb barnulása jelzi a lerakodott ólom mennyiséget. E redukáló eljárásnál a mérges ólomoxid ólomsulfiddá (kénsavasólom) lesz, mely az egészségre már nem ártalmas s kefével és szappannal könnyen eltávolítható.

(104.) *Betűhulladék (Zeug) átöntése szedőgéppel.* Ha régi betűk zeugjában nincs kizáróanyag, akkor a megolvasztott ólom rendszerint 65—75% lágy ólmot, 25—28% antimon, 5—10% ónt tartalmaz.

Ez az ötvözet szedőgéphez igen kemény és merev, azért tehát, hogy lágyabb és folyékonyabb legyen, több ónt kell hozzátenni. A szedőgépvözet rendszerint 68—87% lágy ólmot 10—20% antimont 8—10% ónt tartalmaz.

Vagyis 100 kg régi zeugból jó szedőgépfémet készíthetünk, ha 150 kg lágy ólmot és 25—28 kg ónt adunk hozzája.

Az új ötvözet elkészítése a következő: A zeugot előbb megolvasztjuk, majd megtisztítjuk, lesalokoljuk. Előbb a lágy ólmot, majd az ónt helyezük bele s olvadás után ismét megtisztítjuk. A kész ötvözetet szokásos formákba kiöntjük.

(105.) *Stereotípövözet.* Tömöntvényekhez is rendszerint betűfémet szoktunk használni, Ez az ötvözet azonban nem minden öntvényhez alkalmas. Finom és apró dolgok leöntéséhez zinnben (ónban) dúsabb ötvözetet kell használni, mert élesebb képet ad. Ajánlatos több öntvényt készíteni s ha a nyomás következtében kopni kezd, cserél-

jük fel újjal. Sűrű léntaszedéseknél is jobb a több ónt tartalmazó ólom. Ólommetszetekhez alkalmas lemezeknek szintén lágyötvözetű kell. Nagyobb betűből szedett oldalak, körzetdarabok, cicerós és vastagabb léniák, valamint fabetűk leöntéséhez keményebb ötvözet alkalmas.

Stereotípiák ötvöze a példányszámra való tekintettel: 20.000 példányig 83 rész puha ólomhoz 17 rész antimon, 20—40.000-ig, valamint többszöri öntözéshez 76 rész puha ólom, 20 rész antimon és 4 rész ón összeolvasztása szükséges.

(210.) *Hengerek elszigetelése a kopírfestéktől.* Kopírfestékes masszát eddigelé nem tudtuk halvány színű vagy színes nyomáshoz használni, mert a kopírfesték a színeket elpiszkolta.

A henger felületén a kopírfestéket leköthetjük, ha a vízzel, azután denaturált szesszel megmosott hengereket kaliumbichromatoldattal bekenjük, azután a napon folytonos forgatással megszáritjuk. Az oldathoz 1 liter vízhez 10 gr kaliumbichromatot adunk, oldás után azonnal használható. A felkenés szivaccsal, árnyékos helyen történjen. A végek is jól bekenendők, egész az orsóig. Felkenés után a kezek azonnal megmosandók. Sebes vagy sérült kézzel nem szabad e folyadékba nyúlni, mert a nyiltsebekre mérgező hatással van. A hengert száradás után azonnal munkába foghatjuk.

(216.) *Celluloidlemezek maratása.* A celluloidlemezre a rajzot tusos sellakoldattal felrajzoljuk, a rajztól $\frac{1}{2}$ cm távolságra a széleket és a lemez hátát sellakkal bekenjük. Száradás után acetonsulfid-oldatba helyezzük és benne hagyjuk 4—5 percig. Innen kivéve, a celluloid már annyira megpuhult, hogy gömbölyű véső segítségével a fehér részek nagyon könnyen eltávolíthatók. A sellakot denaturált szesszel távolítjuk el és a lemezt celluloid-acetonsulfid-oldattal ragasztjuk a fára.

Fotografálás segítségével készült celluloidklisék Renck-Rapid-klisé név alatt ismert szabadalmazott eljárás.

(218.) *Általános tudnivalók a papirosról.* A papiros rostokból készült vékony lemez. Annál erősebb és tartósabb, minél közvetlenebbül tömörülnek a rostok egymáshoz, mennél vékonyabbak és mennél hosszabbak. Ilyen anyagok: a len, kender, juta, manilla és espartó-fű, továbbá szalma, káka, nád és tűlevelű fák. Legbecsesebb anyag papirosgyártásra a lenrongy. A pamut szálai nem oly hosszúak és vékonyak, nem kúszálódnak úgy össze, mint a len vagy kenderszálai s ezért nem is adnak olyerős papirost, de mivel hykroskopikus, nyomtatási célokra kiválóan alkalmas.

Régebben igen kevés papirost fogyasztottak, úgyhogy a papírgyártáshoz az anyagot a nagyon olcsó rongyból állították elő.

A rongydarabokat azért szerzik be elviselt ruhaneműekből, mert a szükséges rostanyag így szerezhető be a legolcsóbban. A selymet, gyapjút, a papírgyártásnál csak

mint pótanyagot használják. Ma tiszta rongyból papírost már nagyon kis mennyiségben készítenek. A finom papírosok főalkatrésze a cellulose, melyhez pótanyagul fát (lignin), szalmát és ásványanyagokat (kréta, silícium stb.) használnak.

(301.) *Pergamenpapiros zsirtalanítása.* Pergamenféle és transzparens papírokra néha rajzolni is kell, amelyekre, zsíros felületüknél fogva, a tus nem tapad. Tussal és akvarellfestékkel is festhetünk nevezett papírokra, ha a tusba és az akvarellfestéke kevés marhaepét teszünk. A papíros felületét ajánlatos előbb bolognai krétás ruhával letörölni. – Marhaepés vízzel, ha a zsírosfelületű papírost szivacs segítségével letöröljük, a papiros zsirtalan lesz.

(400.) *Sellakoldat.* Egy üvegbe $\frac{1}{4}$ -résznyi sellakot s rája $\frac{3}{4}$ -résznyi denaturálteszest öntünk. Több óra múlva oldódik. Használatkor mindig felrázandó. Használjuk Mäserlemezek és linoleumok preparálásához, cinkográfiában védőrétegül a maratásnál, valamint alapnyomati ólomlemez bevonására, mely világos szín nyomásánál piszkít.

(413.) *Linoleum finomra őrölt parafa és lenolajkeveréke,* mely zsákvásonra van felkenve és egyenletesen rápréselve. Felülete síma, vörösbarna, elég ruganyos és könnyen megmunkálható. Színe az anyagba kevert festéktől függ. Linometszetek részére a gumihoz hasonló, finom szemcséjű linoleum alkalmas, melynek vastagsága 3–5 mm-ig terjed. Csak a síma felületű lino alkalmas metszésre. Kapható minden gumi- és szőnyegáru-kereskedésben. Nyomdai célra legjobb, ha szaküzletekből szerezzük be.

A linoleumrajznak tömörnek, szélesvonalúnak és csak a lényegesre kiterjedőnek kell lennie. A vékony vonal könnyen kitérik vagy szétnyomódik. Legalkalmasabb az erőteljes fehér-fekete rajz.

(414.) *Linoleummetszetek megkeményítése.* Némelyik linoleum anyaga puha s már 500-ik nyomásnál annyira összenyomul, hogy a rajz szürkén és életlenül jön ki. A grafikai célra gyártott linoleum is ritkán bírja ki az 5000 példányszámot. A puha linókat és a magasabb példányszámú metszeteket ajánlatos megkeményíteni. A keményítés történhet folyékony szikkatívvá vagy zaponlakkal. Akármelyiket használjuk keményítőanyagul, puha ecsettel kell ez anyagot a lemezre vinni. Ügyelvén arra, hogy a felhordás a széleket is ellepje, a felületet pedig egyenletes réteg borítsa. Ha az első erősítés, megszáradt, úgy az eljárást még egyszer megismételjük.

(415.) *Kikötőzsinórok tartóssá tétele.* Minden nyomdában rendkívül sok kikötőzsinór pusztul el, mely az üzemi költségnek tetemes részét képezi. A zsinórt tartóssá tehetjük úgy, ha azt valamely vízhatlan szerrel vonjuk be. Legalkalmasabb és legolcsóbb a gépolaj, melyet egy edényben felmelegítünk és a gombolyagot kibontjuk és azt benne egynegyed óráig főzzük. Innen kivéve, a gombolyagot kibontjuk és a fölösleges olajat két ujjunk segítségével lehúzzuk s megfelelő hosszúságra vagdadjuk.

Mindkét eljárással a zsinór tömöttebb, erősebb, vízhatlan és háromszor oly tartós lesz, mint a preparálatlan zsinór.

(416.) *Hajtószíjak jókarbantartása.* Legtöbb üzemben a hajtószíjak csúszását a tárcsán gyantaporral akadályozzák meg. Ezzel pedig az igazi okot még nem szüntetjük meg, mert a szíjak csúszása vagy azért következik be, mert a tárcsa a szíjat kifényesítette vagy beolajozta, vagy azért, mert a szíj kitágult. A csúszás megakadályozható, ha a szíjat este (vagy amikor a gép nincs használatban) szappanos vizes kefével jól lemossuk, vizes ruhával letöröljük és száradni hagyjuk. A gyanta a szíjat igaz, hogy ragadóssá teszi, de egyben ki is szárítja, mitől a szíj szakadni kezd és hamar megévdik. *LENGYEL SÁNDOR Cluj-Kolozsvár.*

A táblázatnyomtatásról

Ha szakmai körökben a táblázatnyomtatást akarjuk tárgyalni, akkor azt kimerítően és a legcélszerűbb munkamód tekintetbevételével tegyük meg, hogy fiatalabb kolégáinknak mindennapi munkájában útmutatással szolgálhassunk. A táblázat nyomtatása ugyanis nagy figyelmet követel meg. Fölületes munkával nem lehet jó eredményt elérni.

Ha a nyomó, a táblázatformát hosszanti (a táblázat) és harántszedés (Quersatz) alakjában kapja kézhez a zárólemezben, már eleve tisztában kell lennie azzal, hogy ezeket a szedéseket beforgatásra (Eindrehen), átfordításra (Umschlagen), avagy elforgatásra (Umstülpen) zárja-e. Ha beforgatásra vagy elforgatásra kell nyomnia, mindekenélőtt pontosan derékszögben megvágott nyomópapírosról kell gondoskodnia és így a nyomó olyan pontos munkát kíván a papírvágótól, amilyen munka nem mindenkinek sikerül. Különösen akkor nem, ha a megvágandó papírmennyiség több csomagban, tételben kerül megmunkálásra. Még a legügyesebb papírvágónál is előfordul, hogy a papiros a vágókés kihajlása következtében itt-ott kihégyeződik (»spicces« lesz), vagy a kés egyenlőtlenül vág, ami a gépmestert kínos helyzetbe hozza munkájánál. Ezért inkább ne sajnálja senki a táblázatnyomásnál a többmunkát és a táblázatot csak akkor nyomja beforgatásra, ha a példányszám olyan kicsiny, hogy a papírvágó a szükséges papírost egy tételben vághatja. Igen ám, de a megrendelőtások vagy a művezető a beforgatást vagy az »umstülpölést« (elforgatást) kívánja, mert ezzel a »gyorsabb« munkával már a kalkulációnál számítottak, ami a továbbnyomásnál aztán legtöbbször csődöt mond. A gép gyakori megállítása, a forma kizárása, mert a szedés »nem áll«, a megigazítása és újra bezárása, mindez halomra dönti a gyors munkába vetett számítás és végül a kész nyomtatvány is szomorú lát-

ványt nyújt. Mi munkások ilyen rosszul sikerült munkánál csak jó hírünket veszíthetjük. Ezért, ha csak lehet, kerüljük az ilyen bizonytalan munkamódot és csak kifogástalan munkát végezzünk. Ha van is előny a formázás és újból való egyengetés megtakarítása révén, ezt bőven megfizetjük a rossz munka fölötti mérgeződéssel.

Ha azonban mégis beforgatásra (Eindrehen) kell a formát zárunk és hosszanti meg harántszedésről van szó, akkor az a legjobb zárás mód, ha a táblázat fejét parallel a nyomóhenger felől a kapitálisba állítjuk. Megtörténik, hogy fordítva is zárunk, ez azonban csak akkor ajánlatos, ha az egyes léniák nem záródnak egymáshoz és csökönnyösen elcsúsznak. Ez a zárás mód egyéb kalamitásokkal is jár. A harántszedést mindig első vonalával a táblázat lábához állítják, tehát »behajtásra«. A táblázat elhelyezésének a papíron való kiszámításánál meg kell állapítani, hogy a harántszedésnek a táblázat keretléniaira vagy keretléniaiba kell-e esnie. Ennek megfelelően kell a zárásnál a hézagokat beosztani. Ha mind a két szedést négyoldalas táblázatként nyomjuk, vagyis »umschlagolva«, akkor úgy a hosszanti (táblázat) szedést, mint a harántszedést az elejével a kapitálisba állítjuk. Ha a táblázat fejetlezáró vonala a táblázatba van beleszedve, amit a szedő csak kényszerítő esetben tesz meg és a kinyomott munkán nem is szép, akkor a nyomónak arra kell ügyelnie, hogy a harántszedés első léniája egyhatoddal távolabb álljon a fejléniától, mint a többi harántvonal egymástól. Például kétcicerós harántszedésnél kétmitteles legyen az első vonaltávolság. Háromcicerós harántvonalaszedésnél 21 negyedpetites és így tovább. Ez a méret határozottan tetszetős külsőt kölcsönöz a táblázatnak. Ha az első vonaltávolság kisebb a többinél, akkor az tipográfiaileg nem helyes munka. A körülrakáshoz csak hibátlan, nagy egységű stégeket használunk. Éppen úgy helyes, ha a záródarabokból is csak az egészeket használjuk. Ezzel biztosítva van a jó zárás és a regiszterkülönöztek könnyű szabályozása. Nagyön pontosan kell megvizsgálni, nem csúszott-e el valamely térző, vagy nem »spieszal«-e? Mert a táblázat-szedés könnyen eltolódik. Ha nincs elegendő hely a papíron, vegyük ki habozás nélkül a zárókeret közepességét. Későbbi eltávolítása, különösen a gépben, annyi fáradságot és komplikációt idéz elő, hogy valóban megbánja a nyomó, hogy a formázás előtt nem tette meg. A táblázatformát helyes, ha két oldalról zárjuk. A közepstéget is hosszú egységekkel kell pótolni, de ne felejtünk el vékony anyagot is alkalmazni, hogy megkönnyítsük a regisztermunkát.

A kikötőzsinór levétele után meg kell vizsgálni a táblázat léniáanyagát. A hézagokat a léniák kicserélésével kell megszüntetni, úgyhogy a vonalak szakadatlan folytonossága helyreálljon. Ezt kell tenni a kopott, vagy sérült vonalakkal is. Az egyengetéssel ezen nem igen segí-

tünk. A vonalakat jól összeillesztjük, a függélyes vonalakat a fejhez, a harántvonalakat a záróstéghez igazítjuk az árnyéllal, de sohasem valamely fémtárggyal, miközben vigyázni kell, nehogy kezünk az éles rézléniaikon kicsúszson, mert különben véres ujjaink bánnák meg. Ha van elég időnk, mert gépünk még más munkát nyom, akkor vizsgáljuk meg a harántszedésnek a táblázathoz való helyes szögviszonyát egy papirosháromszöggel, amit valamely erős papírból magunk készítünk kétszeres szöghajtogatással. Azután a formát jobbról fent (a kapitálisnál) egészen gyengén, balról fent már valamivel erősebben zárjuk. Utána balról lent a közepstégnél, ezután meg jobbról lent a stéggel zárkózik össze a szedés. Erre következnek csak a többi záróhelyek. Így már itt száműzve van a szedés eltolódásának a lehetősége. A zárásnak ezt a sorrendjét addig követjük, míg a forma egészen zárva nincs. De óvakodni kell a görcsösen erős zárástól, mert ilyenkor a léniák fölemelkednek. Táblázat-szedés zárásához csak a fokozatosan ható záróeszközöket, az úgynevezett zárakat tanácsos alkalmazni, míg a görgős záróeszközök tolóhatásuk miatt alkalmatlanok táblázatok zárásához. Zárás után megvizsgálandó a forma, hogy különösen a keretléniaák szilárdan állanak-e. A laza darabkákat nem szűrkalással, hanem papírdarabkák mellérakásával kell megerősíteni. Ezután végleg zárjuk a formát, amivel a nyomásra való előkészületek befejeződtek.

A táblázatnyomtatásnál a legfontosabb teendő a regiszter biztosítása. Teljesen téves volna, ha ehhez valamely véletlenül rendelkezésre álló papirost használnánk. Az üzemvezetőség nagyobb ívpótlékkal (Zuschuss) megkönnyítheti a nyomó nehéz munkáját, vagy pedig a nyomó a rendes papiros megvágatása alkalmával néhány ív olcsóbb papírt vágat magának. A vágatlan nyomóívекnél a regiszterkészítéshez a legkisebb ívet kell kikeresni. Ahol azonban csak félig-meddig is lehetséges, a nyomópapirost legalább a berakási szélén kellene vágógéppel egyenletesre vágni. Az illesztékeket és az összes ívfogókat még a regiszterkészítés előtt kell a papír alakjához pontosan beállítani. A forma helyes szögbenállását a nyomóalapba vésett közepstégvonal révén lehet ellenőrizni. A regiszterkészítés azonban bizonytalan volna, ha rosszul olvasható levonatokat csinálnánk magunknak, vagy ha minden levonat készítésénél az egész alátétet is mindenkor vele hordanók. A nyomóhengeren egyidőre elhelyezett alátétívet a kifogástalan regiszter elérése után levezzük. A regiszterívek berakásához lehetőleg azt a berakónőt alkalmazzuk, aki az egész munka berakását végzi. Helyes regisztert csak úgy érünk el, ha a táblázatot minden dimenziójában pontosan a papírhoz igazítjuk. Ennél ne bízunk túlságosan szemmértékünkben, egy körző sokkal jobb szolgálatot tesz ezen a téren. Ha a táblázat állása véglegesen biztosítva van, csak akkor

illesztjük hozzá a harántszedést aszerint, hogy beforgatásra, elforgatásra, vagy átfordításra (Eindrehen, Umstülpen, Umschlagen) nyomják-e? Ilyenkor nagyon hasznos a zárás alkalmával berakott apró materiális. Gyakran még karton- és papiroszikkokkal is kell dolgozni. A sok fáradtsággal elért regisztert azután azzal kellene biztosítani, hogy az egész nyomás ideje alatt a formát nem zárjuk ki. (Folytatjuk) RUIZICKSA FERENC, BRATISLAVA

Newyorki levél a Linotype-sorok betűi között mutatkozó hajszálvonalokról

A Magyar Grafika legutóbbi számában rövid közleményt olvastam a Linotype-magazinnál vaslappal borított asztalra kiöntött matricákról, ezen eljárás helytelen s káros voltáról stb. Ez az eljárás semmiesetre sem válik hasznára a matricáknak. Nagy meglepetéssel olvastam azonban a közlemény végén, hogy annak írója a matricáknak benzinnel való fűrösztéséről mint természetes, rendszeres tisztítási módszerrel emlékezik meg, ami pedig aránytalanul nagyobb kárt tesz a matricákban, mint a vaslappal bevont asztalra való kiöntés.

Linotype-on szedett magyar nyomtatványok, könyvek némelyikénél nagyon sűrűn jelentkeznek a betűk közötti hajszálvonalak, ami azt jelenti, hogy az azt előállító nyomdában benzint használnak a matricák tisztításánál. A benzinnel megtámadja, lemarja a matricáknak finom élet, oly kis arányban csak, hogy az észre sem vehető, azonban minthogy a matricák egymásután sorakozva egymáshoz simulnak, a benzinnel romboló hatása így az egymáshoz simuló matricáknál duplán jelentkezik s a két matrica lemaró éle között szépen tenyésztődnek a hajszálvonalak. *Soha nem szabad benzinnel érnie a matricákat s nem lesznek hajszálvonalak a betűk között!*

Matricák legcélszerűbb, legkönnyebb s leggyorsabb tisztítási módja a következő:

Vegyünk egy darab símára gyalult deszkát, arra egy kevés grafitot téve, egy csomó matricát vegyünk kezünkbe, azt összeszorítva dörzsöljük a deszkán, de csak a füleket; a matrica talpát, tetejét és oldalait nem szükséges soha semmiféleképpen sem tisztítani rendszeresen, valamint fölösleges, sőt káros lehet a matrica metszeteit, a tulajdonképpeni betűt is bármiféle módon kezelni. A magazin kikéféltése után ezzel a tisztítással készen is volnánk. Hogy azonban szedés közben a sorok könnyen olvashatók legyenek, fektessünk végig egy hajón annak hosszúságában egy sor matricát s közönséges radírgummival radírozzuk le a piszkot a matrica elülső, beeső részéről, így az

is tiszta s olvasható lesz. Ha ez utóbbi eljárásnál azt tapasztaljuk, hogy a matricák radirozandó része nem síma, egyenletes, ami a fülek egyenlőtlen kopása, matricák utánrendelése esetén fordul elő, akkor tegyünk az ellenkező beeső rész alá egy hatpontos tértőt s megkapjuk a síma felületet.

Ha a matricák kezdettől fogva az itt leírt módon lesznek kezelve, soha nem lesznek vonalkák a Linotype-sorok betűi között, mint ahogy ez az újvilágban már szinte ismeretlen, elfeledett valami.

Newyork, 1926 november hó.

DANKOVICS JÓZSEF

*

Elismerve az újvilág óriási ipari fölényét velünk szemben, a fönti tanácsot mégis bizonyos fenntartással fogadjuk. Nehezen bizonyítható, hogy a benzinnel készült matricák éleit kiharja. A tanácsolt tisztításnál a matricák oldalfalaira rakódott piszok sohasem kerülne le. Szeretnők az olyan matricát négyévi használat után látni. Mert ezzel szemben tudnánk betűket mutatni, amelyek benzinnel való állandó tisztításnál is már tizenkét éve vannak munkában.

A Magyar Grafika több ízben mutatott már rá cikkekben, technikai apróságokban a matricák spiszelésének okaira, azért ezúttal erre nem térünk rá, hanem legközelebb egy önálló cikk keretében ismét részletesen fogjuk ezt a tárgyat megbeszélni. h.

Párizs reklámhajszája

Hiába a világ egyik legszebb, legrégebb s legizlésebb városa Párizs, uccaképének mégis sok ellensége van abban a reklámhajszában, mely reggeltől estig s estétől éjfélig szinte a színek, hangok és fények izgalmas ordítását viszi az uccára. Tudnivaló ugyanis, hogy Párizsban nemcsak a kereskedő, a boltos, a vállalkozó él a reklám mindenféle fajtájával, hanem az ügyvéd, orvos, mérnök s egyéb lateiner is. Az ügyvéd azt hirdeti, hogy a leggyorsabban ő választja el a házasségeket, az orvos a titkos betegségek rémségeit sorolja fel s a fégérgítés vállalkozója a legjobb, legismertebb elitszállodák elismerőleveleit közli a plakátokon. A francia főváros plakátja csak ritkán művészies. Az amerikai szellem a feltűnést keresi s a legkedveltebb színösszetétele e plakátoknak a volt német birodalmi színekből, feketéből, fehérből és vörösből adódik. De a nappali Párizs színözöne elenyésző ahhoz a szinte zavaros lámparagyogáshoz képest, amit az esti fénycsóvák jelentenek. Még a hivatalos tudnivalókat is színes lámpák jelzik a járókelőknek: kék uccai lámpa a levélszekrényt, zöld az autóbusszállomást, vörvörös a földalatti bejáratát,

sárga a mentőállomást s váltakozó fényjáték az uccai közlekedés rendjét. Az ezernyi mulató- s színházreklám fölött pedig az Eiffel-torony gigászi fáklyái lobognak s kígyóznak az ég felé Citroen nevét hirdetve. De túl a szín- és fényreklámokon, ezernyi egyéb módja is van a francia kereskedőnek, hogy a járókelő figyelmét lekösse. A divatházak kirakatai valóságos estélyeket rendeznek az üvegablakok mögött izgató szépségű viaszbabáikkal s dekolletált dámáikkal. Néha igen mulatságos figurák is vegyülnek közéjük: pohos síberek, nagyszájú háziurak s a papírmásé-figurák óriási arányaival is kirakathoz tudják láncolni a nézőket. Így főleg az automatafigurákat szeretik groteszkül és fantasztikusan megnagyítani. Egy divatáruháznak hatméteres medvéje, melynek a fejét folyton mozgatja a benne lakozó hordár, barátságosan integet egy élő kis Piroskának, aki a sok divatfigura közt él itt s örökké mosolyog a festett ajkaival. A híres Cadum szappangyár babyje, a legjobb francia plakát kisbabája akkora fürdőteknőben lubickol itt, mint egy uszoda-medence s a bútortáruháza tulajdonosa is gondoskodik a szórakoztatásról, mert egy óriás-ágy fehérpárnái közé egy helyes kis négergyereket dugott. Ily szomszédságban azután már alig tűnik fel a csokoládébolt kirakataiban, hogy a hatméteres csokoládétojásból egy szárnyas ősemlys készül kirepülni. Mindebben persze nem a művészet, vagy a színek harmóniája a fontos, ami a reklám jóságának nem is a legfontosabb kelléke, hanem az, ami meglepi, megállítja vagy megnevetteti az ucca sokadalmát.

Sokszorosító művészet

A DÍSZMŰ. Mióta ránk köszöntöttek a szép békeidők, nyakig ülünk a díszművekben. Nincs az a segédkantor, telekkönyvvezető és egyéb fixfizetéses entellektüel, akinek a családi asztalán ott ne hemzszegne egypár díszmű. Lehet belőled filozófus, őslénytudós, kinevelünk műtörténészé, hadtörténelmiszakértővé, enciklopédistává, játszva lehetsz irodalomtörténetbűvár és zoológus, csak fizess elő a részletfizetéses díszműre. Azelőtt az ilyen tudást nagy fáradsággal, hosszú egyetemi évek alatt lehetett megtanulni, ma elég hozzá egy »díszmű«, melyet utólagos havirészletekben fizetsz és utóbb még az antikváriusnak is eladható. Alig félmillióba kerül egy »díszmű«, mely kilósúlyban is megéri ezt a pénzt, sőt ha éjszakára nadragnehezítőnek használják, akkor méginkább. A díszmű a szelíd békeidők gyümölcse, vagy legalább is az értékálló pénzé és arról nevezetes, hogy a kiadója maga is azt hiszi, hogy ő most valami nagyfene kultúrselekedetet vitt véghez. Ennek megfelelően könyvművészeti ambíciói is vannak: a második oldalon ünnepli önmagát, mint aki e könyvcsodát világra hozta. Persze az öndicsfény egészen joga-

sult, ha az ily művek reprodukcióit, silány tipográfiajukat és majdnem mindig szomorú »félbőr-kötésük«-et megnézzük. A tartalmáról itt nem is szólunk. A díszműnek éppen abban van a varázsa, ami dísz és nem a mű. – Amagyar könyvkiadás hőskorszaka ez, amelyről egykor úgy fog megemlékezni a kultúrtörténelem, mint nagy hőstettekről: csodálattal és – gyászolva.

RÉGI RÉZMETSZŐK ÜZLETI KÁRTYÁI. A finom és elegáns nyomású üzleti kártyával hovatovább már csak kiállításokon fogunk találkozni. Az idők szelleme a mai kereskedőktől inkább nagy tömegű nyomtatványokat kíván, mintsem művészi tökélyű szép lapokat. Pedig valamikor igen nagy művészek és rézmetszők foglalkoztak üzleti kártyák készítésével. Párizsban, mely már évszázadokkal ezelőtt is a gáláns és fényűzési cikkek kereskedelmének központja volt, már XIII. Lajos idején is voltak kereskedők, akik a cégkártyákat az úgynevezett *cartes d'adresse*-eket időnként vevőiknek elküldték. Órásook, divatkereskedők, selyemgyárosok, kardkészítők néha a legjobb művészeket bízták meg ilyenek rézbemetszésével. Le Pantre, a Napkirály híres bútortervezője sok ily kártyát tervezett. De az angoloknál is erősen virágzott ez a grafika a tizennyolcadik században. Hogarth William, a nagy erkölcsűnyolc festő, akinek annyi érzéke volt a finom, előkelő élet iránt, szívesen dolgozott szabóknak, ékszerészeknek, posztókereskedőknek is, hogyha ilyenféle nyomtatványokat rendeltek nála. Még több kártyát metszett rézbe az olaszból lett angol Bartolozzi, akinek metszeteit ma oly drágán fizetik, mint a drága festményeket. Nem csoda, hogyha a finom ízlésű angol és francia műbarátok már a maguk idején is szívesen gyűjtötték a kereskedelmi grafika termékeit. Mert hiszen ama kor amatőrjei éppen ezeket a csodásan cizellált, aprólékos cífraságokkal ékes rajzokat becsülték nagyra s a gyűjtőszendvedély két-száz évvel ezelőtt épúgy megvolt a gazdag emberek körében, mint manapság.

ÉTRENDEK. Múlt év őszén zajlott le a nemzetközi szállodások budapesti kongresszusa. Az ünnepélynek fényes kereteit s meleg tartalmát annak idején a napilapok bőven méltatták. De volt ennek a kongresszusnak egy olyan maradandó emléke, melyről csak kevesen tudnak. Ez egy vastkos kötetnyi album, mely minden vendégnek felejtethetlen emléke, mely őt már érkezésekor várta és amelyben az egész ittidőzés összes meghívói, programjai, étrendjei s még egy sereg szép képeslap és propagandafüzet is helyet kapott. A finom ízlésű nyomtatványok, melyeket *ifj. Richter Aladár* és *Rónay Kázmér* terveztek s amelyeket a Fővárosi Házinyomda készített, messze felülmúlták az ilyen alkalmak sablónos díszalbumait. Ügyszólván minden darabja más és más grafikai meglepetéssel szolgált. A hangulatos városképek, a pompás sziluettek mellett drága szép Corvina-lapok másai

és modern étrendek kompozíciói. Mindegyik lakoma a maga stílusa és ételei szerint: magyaros vagy franciás, egyszerű s ünnepélyes étékrenddel. *Glück Frigyesnek*, a kitűnő műbarátnak és gyűjtőnek finom ízlése volt ott e meglepetés mögött. De sajnálnivaló, hogy csak a párszáz főnyi vendégsereg élvezhette ezeknek a grafikai termékeknek ízlésnevelő hatását, míg a távolabbi idegenforgalom s főleg a magyar vendéglősipar, legfeljebb mint ritka hollóról vehet róla tudomást. Pedig ami az étrendeket illeti, egy kis termékenyítő bemutatás az itthoniaknak is elkélne.

Művészeti feljegyzések

AZ ÚJ ÉLET VÁROSA. Néhány éve, hogy egy tehetséges szobrászművész, Moiret Odön, elvándorolt tőlünk. Most olvassuk, hogy bécsi barátai közt, s az újságkritikákban nagy sikerei vannak Moiretnek az ő nagyvonalú, klasszikus ideáloktól átélkesített terveivel. Mégpedig nemcsak mint szobrász mutatkozik be Moiret e terveken, hanem mint városépítő is, aki »Az új élet városa« címén foglalta össze az emberiség boldogabb jövőjére vonatkozó architektonikus gondolatait. A munka, a szabadság s a személyiség megszólalásának művészi formája adja meg e város bélyegét. Kis betonházakból, melyeket üvegfalak határolnak, állnak e város lakóháznegyedei. Tehát száműzve vannak a bérkaszárnnyák bajai és a középületeket is magas emberies szellem hatja át, mely azok ünnepélyes homlokán jut kifejezésre. Nagyarányú tervein: színházban, templomban, kupolás középületeken, kertekben és uccákon egyformán helyet kap a művészet, mely mintegy egy reliquiója és üdülése az új élet nemzedékeinek. Emellett persze minden a legújabb építőtechnikák, a földalatti vasúthálózat s a modern szociális gondolatok ismeretével készült. A számtalan megmintázott tervet igen hatásos festmények is kísérték. Mindenesetre nagy koncepciójú művész és lelkesen ideális ember mutatkozott be ily módon a bécsieknek, akik igaz elismeréssel adóztak Moiret szép terveinek.

URBANISME. Francia szó s magyarra csaknem lefordíthatatlan. Valami olyast jelent, amit nálunk a városépítészet fogalmai alá szoktak gyűjteni. Tehát a házak, az uccakép, a boltok, a kirakatok, a portálok és a hirdetések összhatását. A legvárosiasabb város, Párizs, érzi azt, hogy abban, ami múltjának legszebb hagyatéka, a városművészetben kezd elmaradni. Legújabbban e szóval

jelzi esztétikai programját. Amit ott a nagy városépítő Haussmann a második császárság idején a nagyszerű tér- s uccaszabályozásokkal elkezdett, azt ma folytatni kell: a részletekben. A kereskedők házai, a nagy bazárok s a csinos kis boltok mind arra törekcszenek, hogy az uccának e könnyed eleganciáját fokozzák. Csillogó fémekből s üvegből épített kirakataik, pompás tábláik, vertvasból készült ajtóik, hatalmasan szikrázó világító reklámjaik mind a helyes értelemben vett városiasság feltételeiből fakadnak. Az, ami nálunk pár évvel ezelőtt történt a boltátalakításoknál, inkább a portáldüh furcsa szülötteit eredményezte. Az urbanisme mégis inkább az uccakép összhangjával törődik, mint az egyéni feltűnéssel. A mi közelünkben is van erre példa, Bécsben. Pedig ott nem is program az, inkább csak a belvárosi üzleti élet és a nagyvonalú városépítészet közös szükségérzete. Valami ösztönszerű vágy az ucca kultúrája után, amely a régi városokban ősidők óta meglevő s naponta élvezett örökség, de a hirtelen lett nagyvárosokban nyilván még ez után kell majd rá megtanítani az embereket.

BRISSAUD. A modern francia könyvművészetnek alig van kedvesebb illusztrátora, mint Brissaud. Ízig-vérig könyvdíszítő ő, aki ura mindazon hatásoknak, melyeknek a rézkarc, a könyvomat, a színes fametszet és az autotópia az eszközei. Annak a mai nemzedéknek tagja ő, mely a régi ciklusokat, a könyvillusztrálás régi finomságait áttanulmányozva kedves iróniával utánozza a régieket. De úgy persze, hogy amellettt ízig-vérig friss és mai nyelvet beszélnek. Vannak tájai, melyeken az ég valósággal kárpitozott felhőkbe öltözik. Vannak férfiai, női, gyermekei, akik úgy hatnak, mintha biedermeier divatlapokról keltek volna életre széles ruháikkal. De ezek az illusztrációk mindig derűs színeket, nevető arcokat, értelmes kedélyeket vetnek elénk. Főleg amatorkönyveket, rajzolómapákat, kézzel színezett sorozatokat (melyek sablontechnikával utánozzák az akvarellt) ad ki Brissaud, ezekben az az elegáns romantizmus érvényesül, mely a szép francia folyóiratokban is egyre többször jut szóhoz. Igazi luxuskönyvek ezek, mint ahogy a Gazette du bon ton is, melynek ő az illusztrátója, az elegáns francia dáma divatlapja. Brissaud meleg kedvessége mindezen lapjait a múlt század életével s a félmúlt romantika parfümjével tölti meg. Sokan vannak a modern francia könyvművészetben, akik ugyan ezt is csinálják, de Brissaud Péter mindnél egyszerűbb eszközökkel dolgozik. Enyhe karikatúrája és pompás színérzéke messze felismerhetővé teszi a hozzá hasonlók között.

A TÖRÖK HODZSA TRÉFÁI

*
NASZREDDIN MESTERNEK,
A KÖZEL ÉS TÁVOL KELETÉN
ISMERT BÖLCS ÉS HÍRES
KISÁZSIAI HODZSÁNAK
CSALAFINTASÁGAI ÉS
MULATSÁGOS ESETEI

*
TÖRÖK EREDETIJÉT GYŰJTÖTTE
ÉS MAGYARUL MEGÍRTA
KÜNOS IGNÁC

*
E KÖNYVET
NYOMTATTA A KIADÓ
KNER IZIDOR
KÖNYVNYOMTATÓ, GYOMÁN
AZ 1926. ESZTENDŐ
SZEPTEMBER HAVÁBAN
750 PÉLDÁNYBAN

*
A KÖNYVDSZERKET RAJZOLTA
ÉS FÁBA METSZETTE
KNER ALBERT

*
25 PÉLDÁNY VALÓDI
KÉZZEL MERÍTETT PAPIROSON
KÉSZÜLT.

*
AMELYNEK KÖTÉSÉT
KNER ERZSÉBET
KÖNYVKÖTÉSZE
KÉSZÍTETTE
BUDAPESTEN

gével a Kónia-vidéki lázongásokat elfojtsa. Újjuk a temető mellett vezetett el és amint egy-egy pillantást vetettek a katonák a hodzsza türbéjére, egyik se tudta nevetés nélkül megállni. A pasa mellett és kihirdette, hogy aki úgy tud a türbe mellett elhaladni, hogy el nem neveti magát, azt jutalomban fogja részesíteni. Sokan visszafojtott nevetéssel, ki is állották valahogy.

Egy albán katonára került a sor, aki minden áron meg akarta tartani a komolyságát. Ahogy megpillantotta a különös türbét, olyan nevetéshévízje támadt, hogy amint ajkát és fogait összeszorítja, szeméit pedig jóerősen behunyja, a megtartóztatás kinjában, biz ő elszellentette magát.

— Olyan ember ez a hodzsza, — vallotta be később, — hogy ha már felülről nem tudja, alulról neveteti meg az embert.

W

1927

W

KNER

FARBIGE UMSCHLAG PAPIERE UND KARTONS

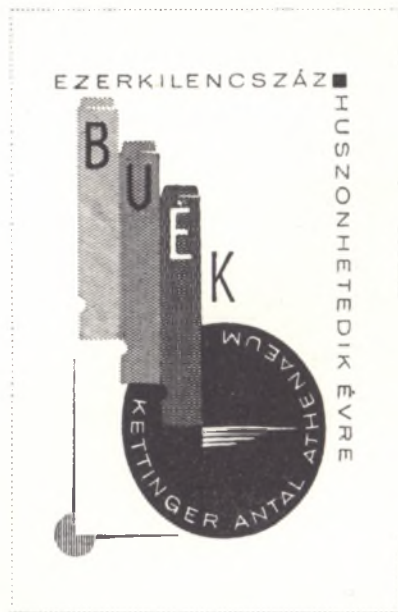
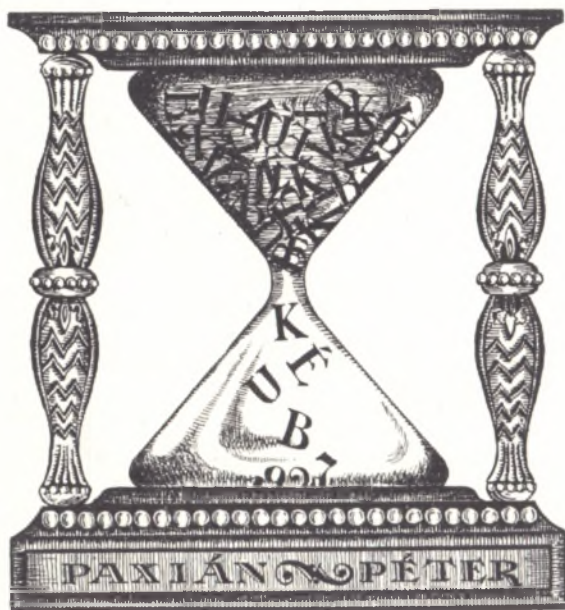
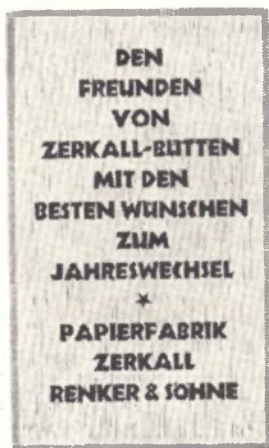
J.W. ZANDERS BERGISCH GLADBACH

Vertreter:

für Österreich u. Ungarn: **Josef Stiassny, Wien I** Hegelgasse 19

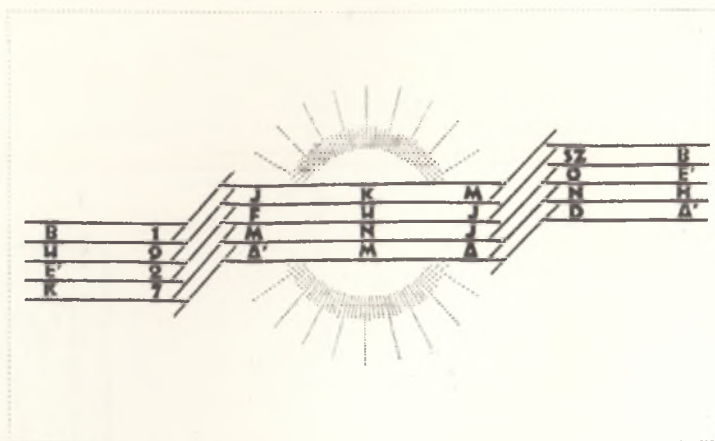
für Tschechoslovakei: **Oskar Mayer, Prag I.,** Haštalská 6

Gedruckt auf Sargasso-Papier U 1405/110, 162 gr/qm.
Verlangen Sie meine reichhaltige Musterkollektion!

SZEMELVÉNYEK AZ IDEI ÚJÉVI ÜDVÖZLŐLAPOKBÓL

1. A Papierfabrik Zerkall, Düren, cég lapja (sárgás tónus, világosbarna keret és faerezetszerű dísz, fekete betű); 2. Fekete Géza lapja (a tangirozott vonal arany, a többi fekete nyomású). 3. L. Enders offenbachi grafikus lapja (a külső keret és betű piros, a fametszet fekete nyomású); 4. Paxián Péter lapja (a rajz alatt sárgás tónuson fekete nyomású); 5. Kettinger Antal lapja (a betűk sárga, piros és kék színűek, piros még az évszamsorszedés, a többi fekete).

SZEMELVÉNYEK AZ IDEI ÚJÉVI KÖSZÖNTŐLAPOKBÓL ÉS NAPTÁRAKBÓL

1. Kun Mihály üdvözlőlapja (a napsugaras rész szürke, a BUÉK, KUN M és BÉ HÁ szavak pirosak, a többi arany). 2. Heinrich Cramer Offenbach am Main, nyomda naptára (a sötétszürkén jövő keret piros, a többi fekete). 3. Mathias Strucken, Düsseldorf, nyomda naptára (egészben fekete nyomású).

Ujságok és erkölcsök

Franciaországban Ófelsége a Sajtó egészen pontosan 317 éves, ami bizony egy uralkodónál is számottevő kor. Így kell számolnunk, minthogy alapjában véve 1609-ben jelent meg Párizsban az első ujság. La Gazette volt a neve. Miért »Gazette»? Ha hihetünk a kutatóknak, azért, mert Velencében már a XVI. században árusított ujságnak a leg-szerényebb velencei pénzdarab: egy gazetta volt az ára. Innen származik a »Gazetta» név. Amint látható, szerény származású. Hamupipókéért neveztek Hamupipókének, mert szórakozóperceit a hamuban töltötte; a Gazettát azért hívták így, mert gazettával fizette meg az általa nyújtott szórakozóperceket.

Az első francia Gazetta pedig nem vala rosszul öltöztetett, minthogy poézis volt a köntöse. S midőn először ajánlkozott a közönség szemei elé, ezt a következő rímekben tette:

A Gazetta verseiben
Órvendi az eszeket,
Minthogy ő mindenünne
Kapja a híreket.
A Gazettának ezer futárja
Laktalan lakik minden határba'
Kell hogy mind feleljen neki
Anélkül csak csavargónak nézi.

Ki rímelte e verset? Nem tudunk bizonyosat. És minthogy mi nevének szeretjük nevezni a dolgokat, csupán 1631 május 30-át jelöljük Ófelsége a francia Sajtó születésnapjával és a Gazetta mellé, mely akkor megjelent, már feljegyezhetjük a nevét *Théophrust Renaudot*-nak, ki vala az első frank ujságíró. Egyébként orvos volt ez ujságíró, aki úgy vélekedett, hogy a legjobb orvosság nem a politika, hanem az irodalom. Habár féleszűnek is neveztek *Cardinal de Richelieu*-t, mégis ő már akkor rájött arra, amit sok mai kormányférfi sem tud megérteni, hogy a sajtó is nagy hatalom. Úgy vélte, hogy ez a kis papíros néha nagy dolgokat is szolgálhat. Elhatározta támogatni, s mi több: munkatársává lett. Még maga a király, XIII. Lajos is méltóztatott érdeklődni iránta. Mindennek dacára az első francia ujságíró szegényen halt meg. Ez ígérkezett utódjának is. Már agonizált *T. R.*, midőn leírta a következő sort, mely azóta igaznak bizonyult: »a sajtó a zuhatagok természetével bír: az ellentállás erősíti».

Nem óhajtom megbüntetni az olvasót valamennyi »gazetta»-nak elrémítő listájával, melyek a »Gazetta» után születtek, sem névsorával a rengeteg »ujdonc»-nak, kiket mind dr. *T. R.* idézett fel.

Volt ebben a háromévszázados világrahozatalban fenn is, lenn is, a hallatlan termékenység és a pusztító meddőség korszakai váltakoztak.

Ennek az ívelésnek a forradalom jelenti egyik csúspontját, legalább is a születések mennyiségére nézve. A láz, mely Franciaországot égette, kivirágoztatta a lapok sokasodását. Minden pártnak, minden csoportnak, minden embernek megvolt a maga ujságja. A királypártiaknak *L'AMI DU ROI* (a király barátja), a girondistáknak *L'AMI DE LA JUSTICE* (igazság barátja), a montagnardoknak *L'AMI DU PEUPLE* (népbarátja), a forradalmi terroristáknak *L'AMI DES SANS CULOTTES* (proletárok barátja). Micsoda barátok! . . . De ebben a hatalmas tengerben, hol minden hullám egy ujságot jelent, bevallom, tekintetem szórakozott kíváncsisággal kísér véges-végig egy kis lány és szintelen fodrot, amelynek *MONITEUR UNIVERSEL* volt a neve, s mely kétségen kívül éppen azért, mert lány és szintelen volt, az idő minden változását megúzta, apályt és dagályt is. Született 1789 november 24-én és egy évszázaddal később is élt még. És jól megértendő, hogy 86 éven keresztül hivatalos lapjának látszott lenni minden kormányformának, melyek egymást váltották fel a hatalmon. Napoleon megölte valamennyi ujságot, kivéve a *Moniteur*-t. A második császárság mindent megváltoztatott — kivéve a *Moniteur*-t. És az olvasók cserélték kormányaikat, meggyőződésüket, ingüket, — de ujságjukat nem!

Challemel-Lacour szerette elmesélni, hogy a császárság idején volt egy bizalmas ismerőse, a *Moniteur* egy öreg szerkesztősi titkára, aki gyakran mutatta neki öreg előfizetők leveleit, amelyek így kezdődtek:

» . . . Nagyrabecsült ujságunknak ötven év óta hűséges előfizetője . . . »

— Fel kell tennünk a kérdést — mondá —, hogy a hűséges előfizető vajjon sohasem vette észre, hogy nagyrabecsült ujságja ez ötven év alatt legalább négyszer változtatta meggyőződését?

Elvégre négyszer változtatni meggyőződést ötven év alatt, nem oly túlságos dolog! Hisz láttunk mi már különö viharokat is! . . .

Idejegyezzük a francia sajtó létezésének néhány kiszakított érdekesebb adatát. 1835.

A MAGYAR
GRAFIKA
SZERKESZTŐSÉGÉNEK ÉS
KIADÓHIVATALÁNAK
ÚJ CÍME
BUDAPEST-VII
RÓZSAUCCASZ
TELEFÓN
J. 143-27 SZ.

Ez az év, amikor az első »előfizetések» létrejöttek. 1836. Asszonyok szívének kedves e dátum. Az első tárcaregény megjelenésének éve. És ez első tárcaregény szerzője pedig nem kisebb ember volt, mint *Alexandre Dumas* és nevezetett pedig »A három testőr»-nek. *Dumas* babért aratott, de vagyont is. Mert bizony királyian vala ő fizetve: 1 frank és 50 centim honorárium illette — soronként! És lehet, hogy ez a magyarázata annak, hogy *Dumas* dialógusai oly rövidek és szaggatottak. Mint pl. »*Monserau* asszonyosság» című művében:

- Ugyan?
- S ha . . .
- Nem.
- Nem?
- De igen.
- Beszéljen.
- S ha az a herceg volt? stb.

Az első törvényes közlés 1845-ben jelent meg.

Az 1848-ban megszüntetett sok tilalmat, a császárság 1852-ben ezeket újra életbelépteti. Ilyenformán kevés ujságot jegyezhetünk fel ez időből. 1853-ban 14 ujság élt Párizsban, melyből csupán egy, a *SIÈCLE* volt köztársasági.

Nagy dátumnak tekinthetjük az 1868. évet. Itt láthatjuk, mit tehet egy ujságíró egy ujsággal. Megjelenik egy ember, akiről nem lehet azt mondani, hogy a jólétebből jött, de azt sem, hogy nyomorfia. *Henri Rochefort* volt ez az ember. Megjelenteti a hírhedt *LANTERNE*-t, amely szinte hihetetlennek tűnő példányszámban (175.000) közzentott jónapot. És megbuktatja a császárságot.

Érdekes volt *R.* módszere: szavaival úgy játszott, mint mások jóhírével. Nem tisztelt semmit sem a francia nyelven kívül, amelyet pazar ügyességgel kezel, élve és visszaélve az ellentéttel és badar beszéddel. Ime néhány legendás mondata:

Franciaország 35 millió alanyt számol, nem számolva az elégedetlenség alanyait. — Vagy: Az augusztus 15 kitüntetettjeit kötelezni kellene, hogy keresztjükért az Invalídusok házában arbocára másszanak fel. Legalább bizonyosak volnánk, hogy tettek valamit érte. — Vagy: III. *Napoleon* lovasszobrára, Cézárnak alakítva (ne vessünk, amíg nevet-hetünk!). *Barry* úr műve. *Barry* úr tudvalevő, hogy a mi legkiválóbb állatszobrászunk.

És a hasonló mondatok tucatjával vélekedett *R.* a császárságról.

A császárság után a harmadik köztársaság következett — a mai — és egy utolsó dátum: 1881, amely megeremtette azt a sajtótörvényt, amely ma is érvényben van Franciaországban.

Most pedig érkezünk el, ha úgy tetszik, a mai ujsághoz, amely annyira nem hasonlít

a tegnapihoz, mint Kamcsatka nem hasonlít Egyiptomhoz. A valóságban a mai francia sajtó két rezidenciában lakik: egy vadásztanyán és egy üzemben. A vadásztanyán szülnék a polémiák, az üzemből az információt látja el. Ilyenformán két karaktere létezik a francia újságnak: a meggyőződéses újság és az információs újság (Journal d'opinion et Journal d'information). Nehogy valaki azt higgye, hogy én a meggyőződéses újságot kevesebbre értékelem! A meggyőződéses újságok harcaikkal a francia nemzeti szellem nagy erősítői. Es jól van az, hogy minden nézet, elv, vagy tételnek megvan a maga újságja. Ez valamennyi agyat ösztönzi.

A francia meggyőződéses újságnak kétségenkívül ideális típusa az ACTION FRANCAISE. Érdekesen és ügyesen verekszik egy másoknak vesztettnek látszó ügyért, a császárságért. És habár nem is sikerült szavazatokat szereznie a monarchiának, sikerült neki egy látszólagos tekintélyt szereznie. Forain mondá: »Istenem, mily szép is volt a köztársaság idején!«. Az A. F. jóvoltából a monarchia megint szépnek látszik a köztársaság idején . . .

Mindennek dacára, ha Franciaországban csak meggyőződéses és harcoló újságok volnának, úgy az idegek ma már a megpattanást kockáztatnák. Nem lehet örökké vadásztanyán élni, folyton fegyverre szegzett szemekkel, folyton puskaportól táguló orrcimpával, folyton hallalít lesve. Nem lehet. Az igazi élet a mindennapi élet: az, amely körülöttünk folyik, a tegnapi, a ma, a holnap. A mindennapi élet szükségleteihez képest kialakult hát az információs újság. És míg a vadásztanyák rendeltetésükhöz képest szerény arányok között maradtak, az üzemből az idők folyamán roppant arányokat öltött. Egy óriás személyzet milliárdokat forgat, energiát, vakmerőséget, tudományt, megfigyelést pazarol. Lépünk azonban be a francia üzemből kapuján.

A reggeli órákban vagyunk. A hatalmas rotációsok, melyek egész éjjel doromboltak, mostan alszanak és a szedőgépteremben sem hallatszik még a kattogás. De a szerkesztők már talpon vannak. Vajjon mit hoz nekik a nap? Még nem tudják, de tudják, hogy mire az éj leszáll, mindent tudva, mindent látva, mindent hallva, semmit sem elfelejtve, semmit sem mellőzve kell lenniök. Most azonban a főszerkesztő csak a láthatárt kémleli s mint egy generális, ki tisztjeit buzdítja, ösztönzi rovatvezetőit.

— Lássuk csak: a Poincaré-beszéd visszhangra fog találni a külföldi sajtóban is, sürgősen táviratozni kell a berlini tudósítónak.

— Nagy ülés a képviselőházban? Jó, küldjön egy rajzolt is. — A Párizs-Omszk-i le szállás nélküli repülőgépre holnap hajnalban indul, ne mulassza el a két tiszt-utast úti-

jegyzeteik átengedésének elsőbbségére felkérni. . . — Egy anket Oroszországról? Nem, nem érdemes. — Két levél jelzi a Place Maurice Barrés siralmas állapotát; deszkapalánkok, felszakított kövezet stb. Tiltakozzék és írjon egy 40 soros filé-t.

Ilyenformán, hogy kiosztatták a szerepek, a riporterek elindulnak. A riportert majdnem mindig fényképéssel van erősítve. A riportertnek átfogóképességgel, a fényképésznek cselekvőképességgel kell bírnia. A riportertnek ismernie kell a jogot, a diplomáciát, a világot, a rendőrséget; — a fényképésznek akrobatának kell lennie. A riportertnek minden-hova be kell furakodnia, a fényképésznek kúszni-mászni kell tudnia. Ha nincs lámpaoszlop, egy falra, háztetőre, robogó vonaton vagy repülőgépen. Ő uralja a birodalomfők látogatását, a rendőri kirendeltséget, tüntetést, ünnepséget, felvonulást vagy futballmeccset.

Mindenekután a nap elmúlik, az eseményeknek vége van, a telefon, a távíró és a fényképek előtárlják bizonyítékaikat. Estefelé a főszerkesztő második rapportot tart. Ez a nehezebb. Most már tudja, hogy mi történt Londonban, Berlinben, a Palais-Bourbon környékén, a Préfecturán, a házmasterlakásban és a külügyminisztériumban. És most mind e sok megtörtént sok hírt teremt. Itt következik azután az örökös, elrémítő, bosszantó probléma, hogy csupán egy bizonyos papírfelülettel rendelkezik, amellet hogy a közönség mindent tudni akar és az érdekes események egy nagy tömege állott elő. A főszerkesztő, aki reggel még bankettet rendelt, most aszaltot talál közönségének.

— Húzza le a vezércikket. A képviselőház ne haladjon meg két hasábot. A párizsi torlódás? Elég egy karikatúra, vagy egy egyszerű fénykép két sorral. Az új postadíjszabások? Egy kis táblázat, egy ügyes kis táblázat éppen elegendő lesz. Az anarchisták gyűlése. Tíz sor. Legfeljebb tíz sor.

— Levágni! Szorítani! Sűríteni! . . .

Most azután közbelép egy névtelen személyiség, aki sohase kerül a közönség szemei elé, pedig aki bökkenő munkása az újságnak: a szerkesztőségi titkár. Ez egy egész egyszerűen csodálatos valaki, övé a nehéz feladat vasrendbe szedni és ólomba teremteni az össze-vissza kézírathalmazt, amit neki átadunk. És nagyon kell vigyázni! Ha elfelejt egy érdekes hírt, ha rosszul »vág el« egy cikket, ha egy szerencsétlen mondat felett elcsúszik, ha egy helytelen címet ad, egy klisé-tévedést követ el, ha nem vesz észre egy fordított sort; — százsoros jaj neki! És amellet mindennek időre meg kell lennie. Hisz öt perc késés valóságos katasztrófát jelenthet s ha egy vonatot lekés a lap, jelentheti azt, hogy hatalmas területeken teljesen hiányozzék a lap.

A dolog technikai része? Mondják számokat? Gondolják el, hogy az újság, ha egymillió példányszámban jelenik meg, az annyit jelent, hogy hajnali 3 és 7 óra között 85 tonna papírost esznek meg a rotációsok, hogy a kis újsággötegek Párizsban, Franciaországban és külföldön 20.000 kezdőnek adnak foglalatosságot, hogy csupán egy nap elfogyasztott nyomdafesték súlya 11 középtermetű ember súlyával egyenlő, és hogy egy közlép beillesztéséhez felhasznált ragasztó*) súlya, melynek mennyisége végtelen kicsinek látszik, egyenlő 6210 ezüst ótkoronás súlyával. Azt hiszem, hogy tájékoztatásul elegendő ennyi?

(Folytatjuk)

Technikai jegyzetek

MATRICATISZTÍTÓGÉPEK. Három év előtt ábrán is bemutattuk a Christel-féle kézzel hajtható Linotype-matricatisztítógépet. Azóta a Lipcse melletti Tauchában gyártották a gépet, míg most arról értesülünk, hogy a cég átalakította és villanyerőre rendezte be matricatisztítógépet. A matrica széleit és oldalait magas forgássebességű és szövettel átvont tárcsák tisztítják oly módon, mint azt annak idején a kézigépről megírtuk. Egy 22 cm hosszú matricasort (mintegy 150 darab) rendes sebességnél, kétszeri menetben legfeljebb három perc alatt teljesen megtisztít. A meghajtás legjobban gyorsjáratú elektromórral történik. A gép kiszolgálása a megtisztítandó matricák betevéséből és a tisztá matricák kivevéséből áll. A tisztítás teljesen önműködően addig tart, míg a motor megy. Az egész gép 31 kg, hossza 82 cm, magassága 75 cm, szélessége 20 cm. Hajtóerő negyedlóerőjű. Állítólag nagyon olcsó. — Egy másik matricatisztítógépet (önműködő száraztisztító) a legutóbbi lipcei ósi vásáron mutattak be. A milánói C. J. Pergola-cég szerepelt fölhalálójaként. (Képviselő: Helm, Hauke & Co., Leipzigi cég.) A matricákat egymásután speciális rézhuzalkéféken vezetik, amelyek magas forgószámuknál fogva oly módon hatnak erőlyesen a matricákra, hogy az ellentétes menetirányú matricák úgy a síkjukon, mint a széleiken és fülüknél megsza badulnak a rájuk ragadt szennytől. A tisztítási eljárás mindenütt megfigyelhető, a kefék nyomása szabályozócsavar segítségével szabályozható, a többi önműködően megy végbe. A matricákat egy betöltő segítségével a bevezetőcsatornába helyezik, ahonnan önműködően jutnak a kefékkel érintkezésbe, amelyek minden részükön megtisztítva, a ki vezető csatornához vezetik azokat. Ott fölhalmozódnak és onnan meg a matricadesz-

*) A közlép itt a fölaphoz ragasztva kerül ki a gépből.

kára teszik. Ezt az eljárást addig folytatják, míg az összes megtisztítandó matricák tiszták nem lesznek. A meghajtást villamosmotor végzi. —3

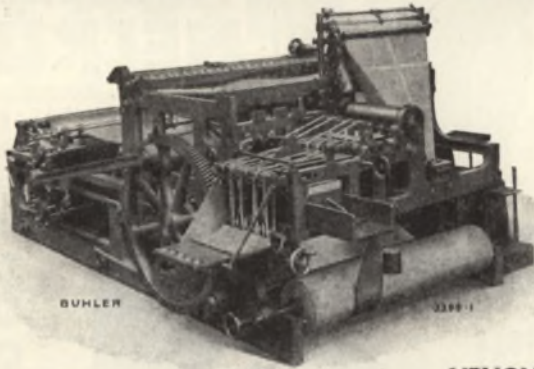
BETŰDEFEKTDOBOZ KARTONBÉLÉSSSEL. Sok nyomda betűraktárában nagy rendetlenséget idéznek elő a különféle defekt-megőrzési módok. A defektet ugyanis nemcsak szekrényekben, ládáknak, mindenféle dobozokban, a gyufaskatulyától kezdve a szivardobozig, hanem különböző nagyságú papírcsomagokban és úgynevezett »stanclik«-ban is megőrzik. Ez az állapot, amely már nem egy rendszerető nyomdászt ejtett kétségbe, megszüntethető a Max Singewald & Co., A.-G., Leipzig-Leutzsch-cég raktárbádogdobozaival, amelyeket kizáróan erre a célra gyártanak. Az egyszerű dobozok erős fehérbádogból készülnek, 0,42 mm erős, jól csukódó, erősen óozott, jól lakkozott fedéllel vannak ellátva. Hogy a betűk megsérülését megakadályozzák, a dobozok fatartalmú kartonréteggel vannak kibélelve, miáltal pormentesen záródnak el. Ezenkívül olyan készülekkel vannak ellátva, amelybe könnyen helyezhető el fóliás, egy gyűrű viszont megkönnyíti a doboz kihúzását a regáliból. Ez az újítás kétféle nagyságban került a piacra, és pedig 90/90-szer 160 mm magas és 90/90-szer 80 mm magas nagyságban. Szakkörökben ajánlják ezeket a dobozokat. —3

A FESTÉK KEZELÉSE. A festékekkel való gondatlan bánásmód elég gyakran sok kárt okoz. Ez a következő szabályok betartásával kerülhető el: 1. Ha egy festékes dobozt kinyitnak, ne vegyék ki csomókban a festéket. 2. A festéket úgynevezett »spachtli-val« kell kivenni, és pedig a sarkos része alkalmas erre. A visszamaradó festéket úgy kell lesimítani, hogy felülete egyenletes maradjon. A doboz falain tapadó festéket le kell kaparni. 3. Miután a festék egy részét a dobozból kivették, tanácsos volna az egyenletes felületre viaszpapírt tenni. Egyes nyomónak az a szokásuk, hogy a festékre vizet vagy egy kevés kencét öntenek, de a viaszpapír használata lényegesen jobb, mert könnyebb a papírt a festékről eltávolítani, ha még kell venni belőle. 4. Egy tapasztalt nyomó pontosan meg tudja határozni a festékmennyiséget, amire valamely munkához szüksége van. Speciális festékek, tónusok keverésekor is meg tudja helyesen becsülni a mennyiséget. A festékvályuba csak annyi festéket tesz, amennyire munkájának kinyomtatására szüksége van. 5. Sohasem jó a forma kinyomtatása után a megmaradó festéket a dobozba visszatenni, különösen akkor nem, ha a festéket valamely vegyi segédanyaggal keverték. Mert nem mindig jó valamely festék valamennyi munkához. 6. Míg az akcidens-gépteremben lehetőleg kilós, félkilós dobozokat, a feketenyomó

gépteremben 5—10 kilókat használnak. 7. Természetes, hogy a fedeleket jól kell a dobozokra rányomni. Ezért a kinyitásnál elkerülendő a fedelek széleinek az elhajtása. 8. Jobb áttekintés végett a nyomófestékeket egész külön helyiségben kellene megőrizni, ahol minden festékféle részére külön regálibok és rekeszek állnak rendelkezésre. —3

NEGATÍVOK MEGÓVÁSA. Autotípiákat, valamint vonal- és féltónusnegatívokat előszeretettel vonnak be valamilyen óvószerrel, hogy további földolgozásuk alkalmával meg ne sérüljenek. Erre a célra zselatint és gumiarabikumot használnak. E két szert természetesen az időjárás viszonyoknak megfelelően kell megválasztani. A gumiarabikum használata esetén a negatívot előzően jól fölmelegítik és lehetőleg vékonyabb gumiarabikumoldatot öntenek a negatív felületére. Minél vastagabb ez az oldat, annál könnyebben jelentkezik a veszélye annak, hogy a réteg szakad és reped. Ez a baj zselatín használata esetén nem következik be, azonban az a hátránya, hogy nagy levegőnedvesség jelenléte esetén azt magábaszívja és a mázolásnál a fémlenzere viszi át. Ekkor a zselatínhoz egy kevés glicerint, vagy akár formalint kell hozzáadni, hogy tartós felületet érjünk el. Tiszta féltónusnegatívokat, miután azokat vékony zselatínréteggel vonták be, negatívakkal lehet leönteni. —3

A »DUPLEX« SÍKNYOMÓ ROTÁCIÓS

NYOM KÖZVETLENÜL SZEDÉSRŐL A PAPIRRA GUMIÁTVITEL NÉLKÜL, SZÁLLÍT ÓRÁNKINT 6000 UJSÁGOT NÉGY-, HAT- ESETLEG NYOLCOLDALASAT HAJTOGATVA ÉS PONTOSAN LESZÁMOLVA A TÖMÖNTÉS MELLŐZÉSÉVEL

VEVONK VÉLEMÉNYE:

Mindamellett, hogy vállalatunk már évek óta úgy síknyomó-, mint körforgógépekkel dolgozik, tavaly mégis arra határoztuk el magunkat, hogy gépparkunkat egy síknyomó-körforgógéppel szaporítsuk, miután a megszokott körforgógépek egy különleges munkánál, amelynél az imprimitúra utáni leggyorsabb szállításról volt szó, célszerűtlenségnek bizonyultak. A »Heureka« és »Duplex« rendszerek beható tanulmányozása után, választásunk a »Duplex«-gépre esett és ma, körülbelül egy év után megállapíthatjuk, hogy választásunk szerencsés volt.

Azon akadályok aránylag elég gyors leküzdése után, amelyek egy új rendszerű gép kezelésénél többé-kevésbé mindig mutatkoznak, ma már a »Duplex«-géppel nagyon jól dolgozunk és minőségileg is igen jó eredményeket érünk el. A tömöntés és egyengetés elmaradása által nemcsak sok időt nyerünk, hanem sok pénzt is takarítunk meg, úgyhogy ezen gép rövid idő alatt önmagától kifizetődik.

Mindamellett, hogy gyakran igen nagy teljesítmény-követelményeket támasztunk a »Duplex«-géppel szemben, eddig még semminemű zavar nem fordult elő és a gép nagyon jól működik. Utóbbi időben azon újság, amely a Duplexen készül, illusztrációkkal lesz nyomva, de az autotípiák, amelyek természetesen durvább raszterrel készülnek, kifogástalanul jutnak kifejezésre. Feltételezve, hogy a papírgyár jól tekereselt papírokat szállít, a hosszú tekerés dacára a papír elszakadása alig fordul elő. A gépgyár által ígért óránkénti 6000 nyomás semmi esetre nincs túlorva és ezen mennyiséget játszva érjük el. Szívesen elismerjük a Gebr. Buhler-gépgyárnak, hogy a »Duplex«-gép igen jó szolgálatokat tesz nekünk és ezen rendszerű gépet mindenkor a legmelegebben ajánlhatjuk. S. T. NORBERT ÚS könyv- és műnyomda, ezelőtt J. Roller & Co. G. m. b. H. RICHTER, igazgató

Árjegyzékkel és költségvetéssel szívesen szolgálunk.

GEBRÜDER BÜHLER/ UZWIL (SCHWEIZ) GÉPGYÁR ÉS ÖNTÖDE

Képvisele a Gesellschaft für Auswärtigen Handel m. b. H., Wien, III, Kollergasse 9 által

A GYORSSAJTÓ KIRAKÓPÁLCÁI

A kirakószerkezetnek nyugodtan, zökkenés nélkül kell működnie, hogy a gépből kivezetett íveket az ismert segédesszközök segítségével rendszeres csomagba rakva tegye a kirakóasztalra. A pálcáknak egyforma hosszúaknak, egyeneseknek, egymástól egyforma távolságban kell lenniük. A kirakózsínórok felső járata alatt levő filccel vagy gyapottal bevont rúd szerint könnyen adható egyenletes állás a pálcáknak, hogy a kirakópálcák a kivezetett íveket annál egyenletesebben tehessek le a kirakóasztalra. A nyomtatott ív kevésbé festékezi be az egyes pálcákat is, ha ezek egyformán viszik. A kirakónak nem szabad az ívet a szalagsörgőhöz nyomnia, vagy oldalt dörzsölnie. Épúgy ügyelni kell arra is, hogy a kirakó ne préselje le a kirakott íveket, hogy el ne maszatolódjanak. A kirakószerkezetet működésbe hozó körhagyók, tolólécek, stb. alkalmas beállításával kifogástalan kirakást lehet elérni. Esetleges illesztékeket a kirakópálcákon olyan mélyre kell helyezni, hogy a kivezetőzsínórok a friss nyomást ne dörzsölhessek.

-3

Szerkeszti és kiadja Bíró Miklós. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatársak: Herzog Salamon, Kun Mihály. Nyomatott a Budapesti Hírlap nyomdai műintézetében, Budapest VIII., Rökk Szilárd uccá 4. szám. Felelős nyomdavezető Nedeczky László. A kliséket a Pallas Rt. szállította.

UNIVERSAL
A LEGJOBB ÖNBERAKÓ KÉSZÜLEK

KLEIM & UNGERER - GÉPGYÁR - LEIPZIG

Gyártja:
Az egyedüli automatikus önberakókészület, amely a filorpostá papírosajtóktól kezdődően a levelezőlapparkatomig a legkülönbözőbb vastagságú papírosajtókat be- rakását állandóan egyforma biztonsággal végzi. — Szívószervekkel meg- tehát nem piszli. Az 1925. évi javított model offsetgépként szinté nélkülözhetetlen. A leggyorsabb 20.000 ív helyezhető be. Képriseli: ható! Ezen készülékbe 20.000 ív helyezhető be. Képriseli: ható! Ezen készülékbe 20.000 ív helyezhető be. Képriseli: ható!

GRAFKA GÉPKERESKEDELMI RT
BUDAPEST V. CSÁKY UCCÁ 49 SZ.
TELEFONSZÁM: LIPÓT 904-57

mely cég az Universal önberakóra vonatkozó prospektust és ajánlatot szívesen küld.

Kliséket

MÉLTÁNYOS ÁRBAN A
LEGJOBB KIVITELBEN

Készít

Pallas Remigrafiaja
BUDAPEST, V. HONVÉD-U. 10 SZ.
TELEFON: TERÉZ 5-6715-681

TYPOGRAPH NÉLKÜL
BETŰHIBÁK, KOPOTT BETŰK
ÉS HOSSZÚ MUNKATARTAM

Minden előretörő modern nyomda tartozéka az olcsó és nagy teljesítményűre képes

TYPOGRAPH SZEDŐGÉP

TYPOGRAPH SZEDŐGÉPPEL
ÜGYSZÓLVA KORLÁTLAN BETŰKÉSZLET, ÁLLANDÓAN EGÉSZ ÚJ BETŰK, GYORS SZÁLLÍTÁS

Felvilágosítás, betűmintákkal és szedőpróbákkal szolgál: Typograph G. m. b. H. Berlin N. W. 87. Magyarországi képviselő: Tanszer Miksa Budapest, VII. kerület Akácfa uccá 50. szám

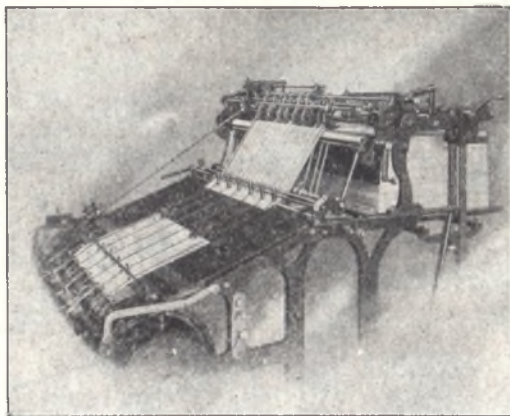
SÁRGA MÁRKÁJÚ MÄSER-LEMEZEK

Mäser közismert és nálunk is ked-
veltségnek örvendő alnyomat-lemezeit
hosszú, fáradságos kísérletek után ismét a
régí jó, kifogástalan minőségben állítják elő. E
kísérletek eredményét: az új sárga márkájú Mäser-
lemezeket a szakemberek örömmel üdvözlők és használják

KÉRIEN
INGYEN MINTÁT
ÉS ÁRAJÁNLATOT

**GRAPHISCHE FACHZENTRALE
G. M. B. H. LEIPZIG C. 1**

**KÖNIG-FÉLE
ÖNBERAKÓ KÉSZÜLÉK**
MINDENFÉLE RENDSZERŰ
KÖNYVNYOMDAI ÉS OFFSETSAJTÓKHOZ

60

KÖNIG-FÉLE ÖNBERAKÓVAL DOLGOZIK
A RÓMAI OLASZ KIR. ÁLLAMNYOMDA

MASCHINENFABRIK
KOENIG-WERK, G. M. B. H.
BERLIN-GRÜNEWALD

AZ INTERTYPE SZEDŐGÉPEK

KIVÁLÓ ELŐNYEIT A KÖVETKEZŐ SZÁMOK IGAZOLJÁK
AZ ELSŐ ÉVBEN ELAD- 39 INTERTYPE SZEDŐGÉPET
TUNK ÉS KÜLÖN
250,000 DARAB
INTERTYPE MATRICÁT

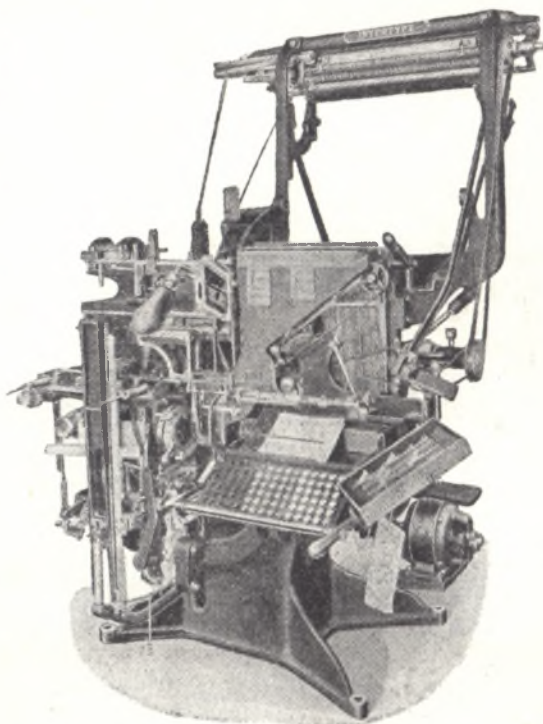
Dacára annak, hogy az Intertype szedőgépek Magyarországon
még ismeretlenek voltak és csak most lettek bevezetve, az első
év eredménye az ugyanazon időben az összes többi szedőgép-
gyárak által Magyarországon eladott szedőgépek és matricák
számát máris jóval felülmulja. Szedőgép vételénél saját érdeké-
ben tekintse meg az összes létező gyártmányokat és Ön is

Intertype szedőgépet fog vásárolni.

Az Intertype szedőgép egyszerűbb és tökéletesebb és azért jobb
és olcsóbb, mint más hasonló rendszerű gép. Az Intertype szedő-
gépet bemutatja és minden legrészletesebb felvilágosítással kész-
ségesen szolgál a magyarországi és balkáni vezérképviselőt:

»GRAFIKA«

**GÉPKERESKEDELMI RT. BUDAPEST
V. CSÁKY UCCÁ 49. TEL. L. 904-57**

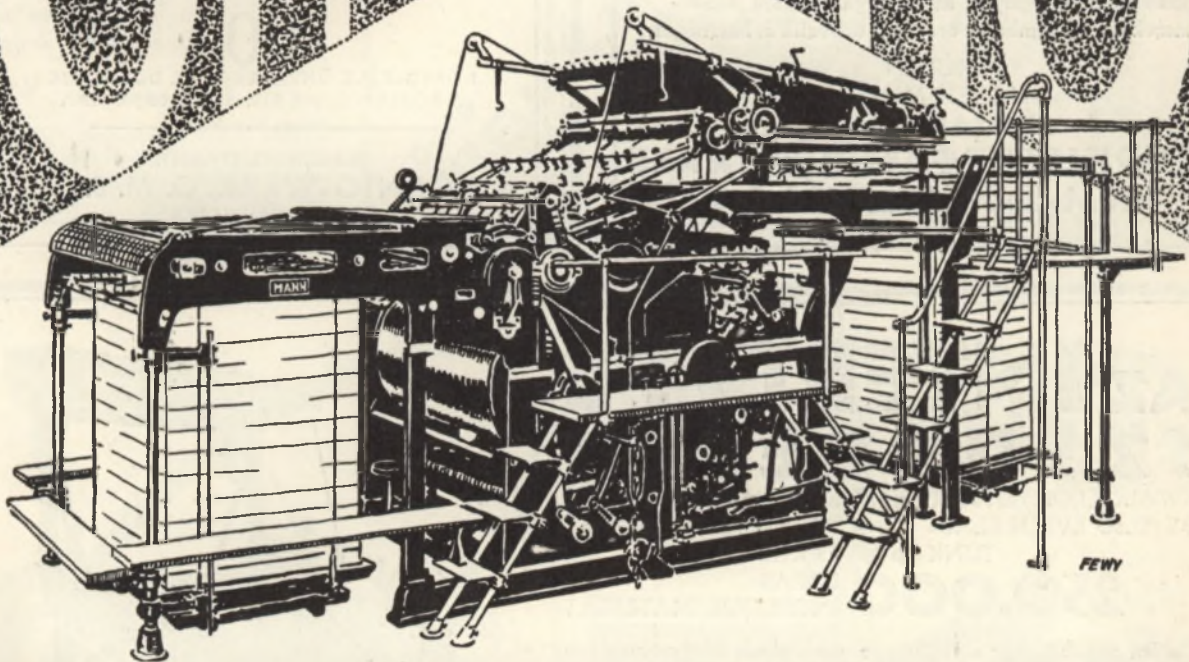
Intertype normál alapegység, melyből megfelelő magazinok
beépítésével az összes Intertype-típusok kiépíthetők

E R E D E T I

MANIN

OFFSET-SAJTÓK GYÁRA

OFFSETTEZŐ

**A • LEGTÖKÉLETESEBB • OFFSETGÉPEK
EGY • ÉS • KÉTSZÍNŰ • NYOMTATÁSRA**

MENETSEBESSÉG TEKINTETÉBEN UTÓLÉRHETETLENEK!

GEORGE MANN & CO. LTD.

4. HENRY STREET GRAY'S INN ROAD LONDON W. C. 1.

Prospektusokat, valamint árajánlatokat postafordultával küld magyarországi, romániai és bulgáriai vezérképviselőtünk
PUSZTAFI • ZSIGMOND • BUDAPEST • V • TÁTRA • UCCA • 6